

KIELI KESKUS TELUA

2/1993

Language Centre News

Kolumninvaltaajat	1
Nils Erik Enkvist - poimintoja kielitieteelliseltä matkalta Anu Halvari	2
Tunnetko AFinLA:n? Anu Halvari - Hannele Dufva	5
A year in Edinburgh: follow-up Nanette Lindeberg - Pearl Lönnfors - Joan Nordlund	7
Wirtschaft - Export - Marketing auf Deutsch Marja Pohjola - Gottfried Effe	10
Report on visit to Slovakia Ian Jasper - Anna Kyppö	15
TIEDOTUKSIA - INFORMATION	
SILC	18
Nauhoitepalvelu tiedottaa	19
Väitöksiä	42
ENGLISH SUMMARY	
	44

KIELIKESKUSTELUA

Language Centre News

Julkaisija:

Korkeakoulujen kielikeskus
Jyväskylän yliopisto
PL 35
40351 Jyväskylä
Telefax 941-603 521

Vastaava

toimittaja:

Hannele Dufva
puh. 941-603 535
E-mail: dufva@finjyu.bitnet

Toimittajat:

Minna-Riitta Luukka
puh. 941-603 533
E-mail: luukka@finjyu.bitnet

Sabine Ylönen

tel. 941-603 534

E-mail: sabyl@jylk.jyu.fi,
sabyl@tukki.jyu.fi

Ilmestyy 10 kertaa vuodessa
Tilaushinnat 1993:
Vuosikerta 70 mk
Ulkomaat 100 mk

Ilmoitukset:

Helena Valtanen
puh. 941-603 542
E-mail: valtanen@jyu.fi

Ilmoitus hinnat:

1/1 s. 1000 mk

1/2 s. 500 mk

Materiaalin tulee olla toimituksessa ilmestymiskuu kautta edeltävän kuun 15. päivään mennessä.

KOLUMNINVALTAAJAT

- No niin nyt pitäis sitte päättää, mitä tekee kolmasluokkalaisensa kanssa: pistetäänkö se ruotsiin vai englantiin. Kyllä toi opettaja kuitenkin piti ruotsin kielen puolta, ei se ollu tasapuolin vaikka aluksi niin väitti. Toisaalta se nyt on selvää, kun taustat tietää. Ryhmiä lopetetaan ja leipä loppuu opettajilta. Siitä ne vaan huolestuneita on. Sehän on ihan itsestään selvää, että englanti se kaikkein tärkein kieli on.

- No ei se englannin tärkeys nyt niin itsestään selvää ole. Sitä paitsi musta on hyvä, että on mahdollisuus valita. Täytyy ajatella lapsen tulevaisuutta.

- No niin niin, sitähän mä just tarkotin. Englanti on maailmankieli. Ei ruotsia tartte missään, ruotsalaistenkin kanssa puhutaan englantia.

- Ei tuo pidä paikkaansa, kyllä minäkin viime kesänä ostoksilla Tukholmassa...

- Joo mut osaahan kaikki sivistyneet ihmiset englantia - ruotsalaisetkin.

- Sehän se vasta on sivistyneen ihmisen merkki, että osaa puhua maassa maan tavalla.

- Niinkun Kiinassa kiinaa?

- Mutta eihän ruotsi ole meille mikä tahansa vieras kieli vaan toinen kotimainen. Kyllä Suomessakin ruotsia tarvitsee ja eihän sitä edes saa valtion virkaa, jossei sitä hallitse.

- Ja jos se musta olis kiinni, niin asia ei olis niin. Ja sitä paitsi pitääkö se ruotsin kidutus ja pakkopulla aloittaa jo 9-vuotiaana. Se on niin ruma ja kömpelö kielikin esimerkiksi ranskaan verrattuna.

- Ruotsi on kuule selkeä ja looginen kieli. Jos sillä alottaa, niin on paljon helpompi oppia muita kieliä, esimerkiks saksaa.

- Mutta pakkoruotsihan just tappaa kokonaan kielten oppimisinnon. Englantia on paljon helpompi oppia, sitä paitsi sitä kuulee jatkuvasti esimerkiksi telkkarista. Saa lisäharjoitusta ja motivaatio kasvaa, kun sillä kielellä on käyttöä.

- No just tuon takia ei kannatakaan ottaa englantia A-kieleksi. Kyllä sen oppii muutenkin. Ja ajatteles Suomen kulttuuria: Ruotsin kautta kaikki! Kyllä tuo teidänkin Jessica ruotsia tarttee enemmän kuin englantia: pärjää vaikka ruotsinkielisessä korkeakoulussa.

- Juu juu ja saa Stockmannilla paremman palvelun, kun puhuu ruotsia, vai. Hahhah: Joensuussa saa paljon paremman palvelun, jos puhuu suomea. Sitäpaitsi mä aion laittaa Jessican vaihto-oppilaaksi Jenkkeihin. Laita sinä vaan Annika Hankenille niitten parempien ihmisten kanssa opiskelemaan.

- Niin mutta olishan sitten varaa valita.

- Nii-in. Meillähän on varaa valita... Oiskohan tuo venäjä sittenkin...?

korvakuulolla olivat Dumsky ja Lukoff

NILS ERIK ENKVIST - POIMINTOJA KIELITIEELLISELTÄ MATKALTA

Anu Halvari
Jyväskylän yliopisto

Mitä muutoksia tapahtuu, kun kielitieteen aktivisti, tutkija ja tiedemaailmassa usean vuosikymmenen vaikuttanut, nopeatempoista elämää viettänyt herrasmies jää eläkkeelle? Ei mitään, ei kerrasaan mitään. Kalenteri täyttyy, jos mahdollista, vieläkin enemmillä tapaamisilla, velvollisuksilla ja pyynnöilla. Saanen esitellä: erään maanantaiaamun tapaamisen saldo akateemikko Nils Erik Enkvistin kanssa, aikaa oli kaksi tuntia: "kun kello kolmeitoista tulee lounasvieraita ja sen jälkeen lähdet Tukholmaan".

Keskustelussa sivuutetaan lähestulkoon kokonaan Enkvistin oma ura tiedemiehennä, josta juttua kumpuaisi varmaan muutaman luentosarjan verran. Keskitymme pikemminkin Enkvistiin vaikuttajana Suomen kielitieteellisessä yhteisössä, päämäärin joita on tullut saavutettua ja haasteisiin, joissa vielä on tekemistä.

Soveltava kielitiede Suomeen

Enkvist alkoi työskentelynsä Åbo Akademin englannin kielen laitoksella 1950-luvulla: vt. professoriksi hän tuli vuonna 1952, ja professoriksi vuonna 1957.

"Silloin tuli ajankohtaiseksi pohtia sitä, minkälainen tutkimus- ja opetusohjelma englannin laitoksella tulisi olla. Taisin silloin olla hiukan protestiasemassa, koska minusta Helsingin yliopiston tutkintovaatimukset olivat turhan kielihisoriallisvoittoiset. Olin silloin nuori tarmokas mies, ja halusin profiloida Åbo Akademiaa, jonka historiaan yleensäkin kuuluu yrittää profiloitua toisenlaiseksi kuin Helsinki."

Samoihin aikoihin soveltava kielitiede oli saamassa asemaa maailmallta, ja mm. Pit Corderin, Ian Catfordin, Max Goroschin ja Eva Sivertsenin ajatukset tuntien, Enkvist alkoi "soluttaa" näitä oppeja englannin laitoksen tutkintovaatimuksiin.

Tutkimusta stimuloidakseen Enkvist pysytti Håkan Ringbomin, Kay Wikbergin ja Anders Nygårdin kanssa AFTIL-ryhmän, (Arbetsgruppen För Tillämpad Lingvistik), joka toimi eräänlaisena AFinLA:n esiasteena järjestäen seminaareja ja tuottaen julkaisuja alalta. Enkvist sanoo, että tieteellisesti varsinkin alkuaikojen saavutukset ovat vähäisiä, mutta AFTIL:in myötä soveltava kielitiede alkoi saada huomiota Suomessakin.

"Saamattomuuttani AFinLA:n perustaminen jää vasta vuoteen 1970". Pohjoismaisiin tapaamisiin alkoi sataa kutsuja AFTIL-laisille runsain määrin, ja joka kerta olivat muiden maiden edustajat ihmetelleet sitä, että Suomella ei vielä ollut virallista elintä jonka nimissä edustaa. "Sitten erään kerran jälkeen, kun olimme kotimatkalla Oslost Kay Wikbergin kanssa, sanoin että nyt pannaan pysyytyn Suomen soveltavan kielitteen yhdisyyt". Ja näin kävi.

Enkvist muistee alkuaikojen seminaareja ja symposiumeja lämpimästi. Mukana tuntui olevan asiasta innostuneita ihmisiä, ja eritoten symposiumin, jossa käsiteltiin äidinkielen ja vieraan kielen opettamisen suhdetta, anti on jäänyt hänelle mieleen.

"Meidän mielestämme oli epäkohta, että vieraita kieliä ja äidinkieltä opetetaan ikään kuin eri lokeroissa. Äidinkielen opettajilla ei ole arvosanoja vieraissa kielissä, eikä vieraiden kielten opettajilla ole tuntemusta äidinkielessä. Siinä tullaan

tilanteeseen, jossa vasen käsi ei tiedä mitä oikea tekee, eikä asia valitettavasti ole miksikään muuttunut vuosien varrella. Jos samat henkilöt opettaisivat sekä äidinkieltä että vierasta kieltä, saataisiin yhtiseen käyttöön koko kielitteen ja viestinnän aparaatti ja käsitteistö", sanoo Enkvist ja painottaa olevansa samaa mieltä vielä edelleenkin.

Korkeakoulujen kielipinnoista

60-70-lukujen vaihde oli monella tapaa kiireinen ja kuumeinen. Aika oli kaikin tavoin aktiivista yhteiskunnallisesti, meneillään oli muun muassa korkeakoulujen hallinnonuudistus ja vanhoja perinteitä kyseenalaistettiin. Tässä tilanteessa myös korkeakoulujen kielipinnot saivat kyytiä - syntyivät kielikeskukset. Siihen aikaan pyörineet pro exercitio -kurssit eivät motivoineet opiskelijoita, ja kuitenkin tarve oppia ja käyttää vieraita kieliä kasvoi koko ajan.

"Olin näitä asioita pohtinut jo pidemmän aikaa, ja sitten sainkin Martti Takalalta, joka silloin oli opetusministeriössä osastopäällikkönä, tehtävän miettiä yhden miehen komiteana korkeakoulujen kieltenopiskelua".

Pääsiäisenä 1970 mietintö *Kielipalveluopetuksen peruskysymyksiä (AFTIL 3)*, Åbo Akademi 1970, valmistui antoisan mökillä vietetyn viikon jälkeen. Tästä työstään Enkvist kertoo, että se on hänelle itselleen ollut ilon ja kiitollisuuden aihe, vaikka monet sen yksityiskohdat tänään vaikuttavat lapsellisilta. Mietintö sai laajaa kannatusta - mikä siihen aikaan oli harvinaista - sekä hallitushenkilökunnalta, opettajilta että opiskelijoilta. Enkvist silmäilee työtään, ja sanoo:

"Tämä oli sellainen pilvilinna, joka tuntui muuttuvan toteksi oikeastaan vielä paremmin kuin olisin voinut kuvitellakaan. Minulla on sellainen käsitys, että nykyinen kielikeskusjärjestelmä pohjautuu ainakin jossain määrin tähän mietintöön, vaikka

samansuuntaisia mietintöjä tehtiin muitakin. Mielestääni meillä on täällä Suomessa omintakeinen ja toimiva järjestelmä".

Kongressikoulutusta kansainvälyyteen?

Enkvistiltä tosin tulee myös kritiikkiä. Hänestä tuntuu, että kielikeskukset ovat jääneet oman tutkimuksensa kanssa hiukan muun tiedonvirran varjoon. Kielikeskukset ovat yliopistoissa suurimpia laitoksia, mutta kielikeskuksissa tehty tutkimus (mm. kontrastiivisen tekstilingvistiikan alalta) ei aina löydä tietään opetukseen. Kuitenkin suomalaisten eteneminen maailman tiedeyhteisöissä edellyttää rautaista vieraan kielen taitoa, koska ilman tutkijoiden omaa aktiivisuutta tieteellisiä saavutuksia maailmalla ei kertakaikkiaan nooteerata. Asiansa täytyy osata esittää vakuuttavasti, sama se oliko kanava sitten suullinen vai kirjallinen. Kielikeskusten on pystytävä valmentamaan ulkomaisille foorumille kaikki tieteellisen keskustelun julmat lainalaisuudet hallitsevia yleisönsä ottajia.

"Suomalaisuus ei ole rikos, muttei etuakaan maailmalla. Etulyöntiasema on muilla - suomalaisen tarvitsee olla aina vähän muita parempi ennen kuin hänet otetaan vakavasti. Minusta tuntuu, että se on vähän sama tilanne kuin Åbo Akademilla suomalaisessa tiedeyhteisössä, olla vähemmistönä ympäröivän enemmistön keskellä."

"Olen omia oppilaitani pitänyt aina kovassa kurissa. Olen elämöinyt heidän esiintymistaidostaan niin kauan kunnes on oppimennyt perille. Ennen tärkeitä esitelmätilaisuuksia olemme pitäneet omassa keskuudessamme kenraaliharjoituksia, joissa ei sanoja ole säästelyt. Mutta näin voimme tehdä tienkin vain koska tunsimme hyvin toisemme, joten koulutuksen jälkeen saatoimme sitten hyvin yhdessä nauttia viivistä ja juustosta. Nyt nämä nuoret tutkijat ovatkin kuin kotonaan kansainvälisissä kongresseissa."

"Kielikeskusten tulisi tarjota enemmän eri tasoisia kursseja, jotta pystytäisiin huomiointiin sellaistenkin opiskelijoiden tarpeet, joilla jo on lähes syntyperäisen kielentuhujan kompetenssi. Tieteellisellä väittelyllä on oma retoriikkansa, ja viime kädessä 'tieteellinen totuus' on se, joka on jäänyt jäljelle sen jälkeen kun työ on revitty kappaleiksi kovassa kritiikissä. On masentavaa nähdä, kuinka viiden vuoden hyvä työ valuu hukkaan viiden minuutin huonolla esiintymisellä".

Enqvist kertoo, että hän on parhaillaan järjestämässä Suomen tiedeseuran esimiehen ominaisuudessa toukokuussa pidettävää paneelikeskustelua, jossa tulaa käsittelemään vieraiden kielten asemaa Suomen tiedemaailmassa. Alustajiksi on saatu Randolph Quirk, Eija Ventola, Matti Klinge ja Sture Allén, ja keskusteluun olisi kenties hyvä saada myös jokunen nuorempi tutkija kertomaan omista kokemuksistaan maailman turuilla.

Kovalla työllä eteenpäin

Pyyhkeitä saa myös suomalainen julkaisukäyttäytyminen. Enqvist sanoo, että "tässä maassa paljon tutkimuksia jää lukuksiin vaativatomiin laitossarjoihin", joilla ei ole mitään merkitystä kansainvälisessä tiedemaailmassa muutoin kuin kenties keräyspaperina tai kirjahyllyn täytteenä, tosin laitossarjat voivat olla hyödyllisiä

areenoita harjoittelun. Mutta arvokas tutkimus lunastaa kyllä paikkansa tunneissa referee-julkaisuissa, jos ja kun tutkijat tarpeeksi sinnikkäästi jaksavat yrittää saada töitäan kansainväliseen tietouteen. "Ehkä se on sitä 'mitäs me täällä Suomessa, Euroopan perukoilla' -vaativatommusta..."

Kuitenkin kilpailu kovenee, ja jotenkin pitäisi päästä käsiksi myös kasvaviin kansainvälisiin tutkimusmäärärahoihin. Kieli on tässä suhteessa perustekijä, koska tässä maailman tilanteessa ei pelkällä suomen taidolla muun muassa EY:n ovia kolkutella.

"Kielten opettajien ja kielten tutkijoiden tulisi näkyä julkisessa keskustelussa entistä enemmän. Kielitiede tarvitsisi omat PR-hahmonsa, jonkinlaiset kielitieteen julkikiset, joiden myötä kielten asema yhteiskunnassa korostuisi. Kielten oppiminen on taloudellinen kysymys, se vaatii paljon aikaa ja henkisiä resursseja, jotka on irroitettava muiden toimintojen kustannuksella. Ja tämän ymmärtäväät monet tieteenharjoittajat ja yhteiskunnan johtohenkilöt aivan liian myöhään, jolloin he eivät enää helposti toivu kielivammaisuudestaan. Meidän pitää yleensäkin pärjätä hitusen paremmin kuin muiden, ja se ei onnistu ilman kovaa työtä".

Pallo teille, meille, hyvät kielitieteilijät!

TUNNETKO AFinLA:n?

Anu Halvari ja Hannele Dufva
Jyväskylän yliopisto

AFinLAn ensi askeleet

Suomen soveltavan kielitteen yhdistyksen eli AFinLA:n tarina alkaa osapuilleen 1950-luvun puolivälistä. Silloiset uudet tuulet - eli lähinnä angloamerikkalainen kielentutkimus - alkoivat puhaltaa suomalaisessa, melko fennistisesti suuntautuneessa tiedeyhteisössä ja hitaasti mutta varmasti soveltava kielitiede aloitti matkansa suomalaiseen tiedeyhteisöön.

Virallisen yhdistyksen perustaminen ei kuitenkaan tuntunut ajankohtaiselta ennen kuin 1960- ja 70-lukujen vaihteessa. Tällöin oli tarpeen saada aikaan virallinen elin, joka huolehtisi tutkimusyhteistyöstä Pohjoismaissa yksittäisten edustajien sijasta. Käytännössä yhdistyksen perustaminen tapahtui vuoden 1970 Kielitteen päivillä. Paikka oli Turku ja päivämäärä 18.10. Toimintansa aloitti tuolloin Suomen sovletun kielitteen yhdistys (AFinLA) tarkoituksenaan kerätä yhteen saman kattojärjestön alle soveltavasta kielentutkimuksesta kiinnostuneet, sekä pitää kanavat auki pohjoismaiden ja muun maailman soveltavan kielitteen yhdistyksiin. Ilmassa lienee ollut suuren tiedejuhlan tuntua.

Lokakuussa perustetun yhdistyksen toiminta käynnistyi hetimiten. Jo seuraavana vuonna syntyi kolme julkaisua: Pekka Hirvosen *Englannin kielen taidon mittaanminen lukion päätyessä - 1. Lähtökohdat*, Colin Blackin toimittama *English in the Junior School - 3 textbooks analysed* sekä J.Y. Lernerin *Introduktion till en systematisk grammatik - är den generativa för svår för skolan*. Arkistoistamme löytyi myös viimeksi mainitusta julkaisusta mielenkiintoinen ajan patimoima 'KANNETON KATASTROFIPAINOS', jonka tarinaa on hyvä vain arvalla...

Ensimmäisen neljän vuoden aikana toiminta haeskeli suuntaansa. Vuonna 1974 yhdistys rekisteröi itsensä virallisesti. Samana vuonna järjestettiin myös ensimmäinen syyssymposium. Teemana oli muodikkaasti kontrastiivinen kielentutkimus: siihen aikaan kovassa noususuhdanteessa oleva tutkimusala. Siitä lähtien syyssymposiumien aiheet ovat vaihdelleet laidasta laitaan soveltavan kielentutkimuksen alalta, mm. *Kieli, konteksti ja tilanne* vuonna 1975, *Näkökulmia kieleen* vuonna 1976, *Pragmalingvistiikan kysymyksiä* vuonna 1982, *Kieli - tietoa ja taitoa* vuonna 1984, *Language Testing in School* vuonna 1985 ja *Acquisition of Language, Acquisition of Culture* vuonna 1991. Soveltava kielitiede on näinkin etsinyt itseään: teoreettisen kielitteen soveltamisesta on siirrytty moninaisiin kielenkäytön kysymyksiin ja kulttuurisiin painotuksiin.

Nykypäivää

Suomalainen soveltava kielitiede on siis nyt nuori aikuinen - ainakin jos ikää AFinLA:n puitteissa mitataan. Siitä on kasvanut tieteenala, jota tutkitaan useilla korkeakoulujen kielten laitoksilla, kielikeskuksissa, käänräjäkoulutuslaitoksissa... Lisäksi sitä voi omana koulutusohjelmaan opiskella Jyväskylän ja Vaasan yliopistoissa. Soveltavan kielitteen opiskelijamäärät ovat jatkuvasti olleet kasvussa.

AFinLA:n järjestää säännöllisesti vuosittain sekä laajemman syyssymposiumin sekä suppeamman, kevätkokouksen yhteydessä pidettävän esitelmätilaisuuden. Toisinaan järjestetään myös teemaseminaareja. Syyssymposiumeista on muodostunut pari sataa kielentutkijaa yhteen kokoava esitelmöinti- ja tapaamistilaisuus.

Näihin tilaisuuksiin on pyritty aina kutsumaan myös ulkomaisia luennoitsijavieraita tuomaan mukaan viimeisimpää uutisia omalta alaltaan omasta maastaan. Mukana ovat olleet Henry Widdowson, Willem Levelt, A.A. Leontjev, Michael Long, Ellen Bialystok...

AFinLA pitää yhteyttä jäsenistöön jäsenkirjeiden, AILA:n uutislehtisen, sekä ja tämän (10 kertaa vuodessa ilmestyvä) Kielikeskustelua-lehden välityksellä.

Ehkä AFinLA:lla on jotain osuutta myös siihen, että suomalaiset kielentutkijat ovat viime vuosina esitelmöineet varsin ahkerasti kansainvälisissä kongresseissa - esimerkiksi AILA:n maailmankongressissa. Sanottavaahan meiltä löytyisi: sen takaa jo erinomainen tilaisuutemme tutkia sekä suomen kieltä sinänsä että erityisesti sen oppimista. Yhteyksiä maailmalle erityisesti AILA:n kautta on pitkään kehittänyt AFinLA:n tämänhetkinen puheenjohtaja Kari Sajavaara, joka on jo vuosia toiminut AILA:n johtotehtävissä.

Katseet tulevaisuuteen

AFinLA:lla olkoon vielä paljon sanottavaa suomalaisen kielentutkimuksen kentällä - jäsenten määrä ei ole ollut pienemään pään. Käytännössä lähitulevaisuus on hyvin työntäytinen: vuoden 1996 elokuussa järjestetään AILA:n maailmankongressi Jyväskylässä, jolloin viimeistään on suomalaisen soveltavan kielitteen näytettävä kyntensä. Teemana tuolloin on Applied Linguistics Across Disciplines, ei sen vähempää.

AFinLA luhysti

- Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys (AFinLA) ry. - Finländska föreningen för tillämpad språkvetenskap rf.
- kansainvälisen soveltavan kielitieteen yhdistyksen AILA:n (Association Internationale de Linguistique Appliquée) suomalainen tytärjärjestö
- toimii yhdyselimenä soveltavasta kielitieteestä kiinnostuneiden kesken ja välittää jäsenilleen tietoa alan koti- ja ulkomaisesta tutkimuksesta ja tapahtumista
- on perustettu 1970, jäseniä on nykyään noin 250, julkaisuja 50
- jäsenmaksu on vuonna 1993 100 mk, opiskelijoilta 50 mk
- * jäsenedut: Kielikeskustelua 10 krt/vuosi, jäsentiedotteet (joiden mukana AILA Newsletter, AILA Review), alennus AFinLA:n julkaisuista, usein myös alennuksia AILA:n tai sen tytärjärjestöjen kongresseista ja seminaareista
- lisätietoja sekä liittymiset:
Korkeakoulujen kielikeskus
Hannele Dufva (yhdistyksen sihteeri)
Jyväskylän yliopisto
PL 35
40351 Jyväskylä
p. 941-603535
sähköposti dufva@jylk.jyu.fi

Tervetuloa AFinLA:an!

Aloitamme tässä numerossa sarjan, jossa esitellään niiden suomalaisten seurojen ja yhdistysten toimintaa, joiden toiminnassa tulee esille kieli, kielentutkimus, kielenoppiminen, kielenopetus... Seuraavana on esittelyvuorossa Suomen kielitieteellinen yhdistys (SKY).

A YEAR IN EDINBURGH: FOLLOW-UP

Nanette Lindeberg

Pearl Lönnfors

Joan Nordlund

Helsinki University Language Centre

Introduction

During 1990/91, the authors carried out a needs analysis project involving Helsinki University students on the exchange programme with Edinburgh University, Scotland. This was reported in "Language Centre News" 1/92. The results of the study suggested that, although Finnish students generally coped well in Edinburgh, there were still problems with the Scottish accent, with the amount of writing required and the importance of speed and analytical content, and with tutorial and informal discussion.

A pilot preparatory course was given in September 1991. It ran over one week and featured modules on orientation to Edinburgh and university conventions, oral and written presentation, and a tutorial session. Additional modules on social English and academic writing were also offered to those who felt they needed them.

In order to follow the 1991/92 exchange students through their year, and to obtain some comparative data, a follow-up needs analysis project was carried out during the winter of 1991 and the spring of 1992. A further objective was to try and assess the effectiveness of the orientation course.

The purpose of this report is to describe the follow-up study and its results. A one-week residential preparatory course was run in August/September 1992. The course was based on the findings of the original needs analysis and the follow-up, and on student and teacher evaluations of the pilot course held in September, 1991.

The follow-up study and the preparatory course were funded by the International Office of Helsinki University. We are grateful to Kaija Pajala for her enthusiasm and assistance.

The process

For the sake of consistency, we decided to use the same methods in the follow-up as in the original study, where appropriate. We thought it was not necessary to send self-analysis questionnaires to the students in Edinburgh because we had had so much contact with them in the pilot course. Therefore, the only questionnaires sent were to Edinburgh teaching staff who came into contact with Finnish students (Language Centre News 1/92, Appendix I, Questionnaire III).

Interviews were conducted in Edinburgh in April, 1992, with the Finnish exchange students there and with some of the staff who taught them. Teachers were questioned about the types of instruction the Finnish students received, how they were assessed and how they performed linguistically. The interviews were split into five areas, A - orientation, B - groups and tutorials, C - written tasks, D - oral skills and listening comprehension and E - subject-specific issues. Student interviews focussed on A - oral skills and listening comprehension, B - written skills and C - coping.

A diagnostic test was given to the 1992/93 exchange students in May, 1992. The test included a grammar review, social English, listening comprehension, summary and essay writing and an oral interview.

Results

Questionnaires

Twenty-eight of the 60 Edinburgh teachers who were sent the questionnaire returned them duly completed. Some returned blank questionnaires, since they had had no contact with Finnish students. Once again, most teachers had contact with only one or two Finnish students. The information given was similar to that obtained the previous year. Generally, levels of competence are very high. Some students have problems following lectures, with subject-specific terminology and with informal discussion.

Interviews with teachers

Interviews of half an hour each were held with about 10 teachers. The format was one teacher to one interviewer, with one or two of the other researchers taking notes and making occasional comments.

All of the interviewees were very positive about Finnish students, and only wanted more. Several asked us to advertise their departments back in Helsinki! Most of those asked provided samples of course curricula, essays, examination questions and other information.

By and large, the interviews revealed the same trends as the ones carried out the previous year. Finnish students cope well with their work. Their main problems include the inability to develop an argument beyond the literature, and a reluctance to make oral contributions in class. What was particularly interesting was the feedback about the weakest student. She had been very energetic, and her motivation had compensated for her linguistic shortcomings.

Interviews with students

These interviews were the most valuable part of the exercise. They were carried out on a one-to-one basis, in a relaxed atmosphere. We knew most of the students quite well already, after the preparatory course, and they knew why we were there, and why we were interviewing them.

The types of teaching experienced included lectures, tutorials, seminars, group work and field trips.

Oral skills and listening comprehension

Lectures were generally followed quite well, particularly after the first few weeks, when the accent became more familiar. There were some problems with terminology, and some students found it very difficult taking notes and listening at the same time. The quality of lectures varied.

Not all students had tutorials as part of their courses, which seemed to be a disappointment in view of the emphasis placed on them in the preparatory course! The reaction to them was not totally positive, although some said there was a good atmosphere. The rationale of the tutorial system was questioned, and some were regarded as superficial. Many students found it difficult to participate in the discussion for a variety of reasons. These included not feeling comfortable interrupting, not being able to respond quickly enough in turn-taking, having nothing to say, finding the terminology difficult and being in too large a group. Tutorial presentations were found difficult at first, and some people found they did too much preparation, and their presentation suffered. However, some students said that the pilot preparatory course had given them a valuable insight into this aspect of their work.

One student was involved in seminar presentation, and coped well. Another told us that they had to listen to a lecture with 150 other students, then break into small groups for discussion and report back to the entire group; the reporting back was experienced as daunting. Others were involved in various group projects.

All the students except one were expected to give oral presentations. One person avoided the task. One person "read it like everyone else", and one spent so much time writing it that she had no time to practise it. Students felt they coped, eventually.

In general, problems with oral skills included the Scottish accent (of lecturers but more of fellow Scottish students), struggling with subject matter, speaking turns and social conversation.

Written skills

The amount and type of written work required varied widely from department to department. Most students were expected to do more than they would in Helsinki. Many students complained about the amount of time spent on written work. Gaps in vocabulary and problems with idiomatic expressions were noticed. However, performance seemed to improve as the year went on. Some students had found the preparatory course very valuable for their writing tasks. The input and reference material had been particularly useful throughout the year.

It was pointed out that, in Finland, it is important to show a knowledge of the facts, whereas in Edinburgh it is essential to make the arguments flow.

Students seemed to achieve very good results in their written work, despite their difficulties. Many gained exemption from course examinations because of their good written work during the term. They were divided in their opinion about whether they would have achieved better results if they had written in their own language. For example, computer science terminology is almost exclusively in English, even in Finland, and writing in English is more natural. Some students had major terminology problems (jurisprudence and business studies).

In general, problems in coping with the written work included working to time, structuring the work, and persistent worries about articles, prepositions and idiomatic usage. It was felt that improvements in fluency, if not in accuracy, were achieved. Two people actively enjoyed the writing.

Coping in Edinburgh

All of the students interviewed felt positive about their year in Edinburgh. Some had had more problems than others, especially with organizing their study programme and living arrangements. Likewise, some people were more satisfied with their courses, and some had taken more advantage of life outside the classroom.

The preparatory course was found useful. It was considered a good way to start to use English as a language of instruction and discussion. The writing practice and the video presentations and tutorial sessions were particularly praised. It was felt that it was impossible to place too much emphasis on discussion and arguing. The opportunity to meet and get to know the other exchange students was also appreciated.

Conclusions

The results of this follow-up study confirmed the findings of the previous year's needs analysis. Helsinki University exchange students cope well in Edinburgh, but face problems with social conversation and academic discussion, with the Scottish accent, and to some extent with writing.

The need for a preparatory course was confirmed, along the lines of the pilot course given in September 1991. It was clear that linguistic competence was not the only criterion for a successful exchange year. Some of the linguistically weaker students not only coped, but

achieved real academic success. The course had given them confidence and motivation.

There is no reason why such courses should be confined to Edinburgh exchange students, or even to those going to study in British institutions; there are core elements that are universally applicable. However, the research carried out on-site to find out what is expected of students, and what cultural problems they might face, proved invaluable. We would therefore recommend that teachers embarking upon preparatory courses for Erasmus and other exchange students establish contacts with the receiving institutions first.

WIRTSCHAFT - EXPORT - MARKETING AUF DEUTSCH

**Fortbildungsseminar für Deutschlehrerinnen und Deutschlehrer
am 20. und 21. November 1992 an der schwedischen Handelshochschule
in Helsinki**

**Veranstalter: Goethe-Institut Helsinki und Deutsche Abteilung
der Schwedischen Wirtschaftshochschule in Helsinki.**

**Marja Pohjola und Gottfried Effe
Sprachenzentrum der Universität Oulu**

Freitag, den 20. November 1992, 14.00 Uhr: Im großen Auditorium der schwedischen Wirtschaftshochschule in Helsinki versammelten sich schätzungsweise über hundert Deutschlehrerinnen und Deutschlehrer aus Finnland, Estland und Schweden zur Eröffnung dieses Seminars. So viele sind wir also, die wir mit Wirtschaftsdeutsch an unseren verschiedenen Institutionen zu tun haben. Alle, die sich für dieses Thema interessierten, durften zu den Plenarvorträgen kommen. Für die Arbeitsgruppen war dann die Teil-

nehmerzahl auf jeweils dreißig begrenzt worden.

Nach Begrüßungsworten durch die Fachreferentin des Goethe-Instituts für die pädagogische Verbindungsarbeit, Frau Gertrude Graetz, den Mitorganisator und Deutschlehrer an der schwedischen Wirtschaftshochschule, Herrn Rolf Rodenbeck, den Rektor der gastgebenden Hochschule, Herrn Prof. Dr. Alf-Erik Lerviks und in Vertretung des erkrankten Botschafters der Bundesrepublik Deutsch-

land, Hans Peter Bazing, Herrn Wolff (der an der Botschaft für Wirtschaftsangelegenheiten zuständig ist), begann der erste Plenarvortrag.

Herr Prof. Dr. R. Pfeiffer aus dem baden-württembergischen Reutlingen, wo er Direktor der Export-Akademie ist, war nach 28 Jahren zum erstenmal wieder in Finnland.

Sein Vortrag hatte das Thema: "Exportmarketing - Strategien im internationalen Handel".

Drei Hauptpunkte sollten erläutert werden:

1. Was sind die Erfolgsfaktoren der Deutschen im Auslandsgeschäft?
2. Deutsche Marketingstrategien (was kann man daraus ableiten für die Aus- und Weiterbildung finnischer Exportspezialisten)
3. Was ist typisches Auslandsmarketing in klein- und mittelständischen Unternehmen?

Als mögliche Erfolgsfaktoren der (deutschen?) Exportwirtschaft wurden genannt: Fleiß, (schaffe, schaffe...), Produktivität, Qualität, Standort, Marketing, Preispolitik, Kommunikation, Distribution, "Erfindernation" (Zahl der Patente: Die meisten in BaWü: 75 pro 100.000 EW, z.B. Hessen "nur" 66/100.000).

Der Inhalt von Prof. Pfeiffers Vortrag sei im folgenden stichpunktartig zusammengefaßt:

- * Deutschland ist von Rohstoffeinfuhren abhängig. Rohstoffimporte verlangen Exporte; die Konkurrenz im eigenen Lande, das ein schwieriger Markt ist, zwingt zu marktorientiertem Denken und schafft so strategische Energie auch für den Export; präzise Zusagen werden eingehalten, eine Stärke, für die die deutsche Wirtschaft nach eigenem Bekunden bekannt ist.

* Ein gutes Aus- und Weiterbildungssystem (z.B. das duale Ausbildungssystem) fördert die Erfolgsfaktoren im Auslandsgeschäft.

* Wenn man nicht auf schnelle Geschäfte ausgerichtet ist, sind die Erfolgsaussichten besser. Dies ist eine Erkenntnis, die in Deutschland vor allem von Klein- und mittelständischen Unternehmern praktiziert (70-80% des Exports) wird. Kundenkontakte werden auf Vertrauensbasis aufgebaut.

* Auch die Produktpolitik spielt eine Rolle. In Deutschland liegt ein Schwerpunkt auf Investitionsgütern. Wenn man dies alles berücksichtigt und dann noch die "japanische Herausforderung" im Blick behält, zeichnen sich die großen Linien der deutschen Exportstrategien ab: Langfristigkeit und Systematizität der Exportarbeit führen zum Erfolg.

Um die deutsche Industrie auch in der Zukunft konkurrenzfähig zu erhalten, müssen nach Prof. Dr. Pfeiffer nicht nur leistungsstarke Weiterbildungsinstitutionen, wie die Export-Akademie, weiter gefördert werden, nein, auch schon an den Gymnasien und im (Fach)Hochschulbereich sind die Curricula stärker an die Erfordernisse der Exportwirtschaft anzupassen. Dies würde auch getan: Es gäbe nämlich an FHS in Deutschland integrierte Studienprogramme, die in Zusammenarbeit mit entsprechenden Institutionen in Frankreich, Großbritanien, Spanien und Italien durchgeführt werden. Etwa 1500 Studenten seien an diesen Programmen beteiligt oder beteiligt gewesen und kämen so in den Genuß eines Auslandsstudiums, das neben den eigentlichen Fachstudieninhalten die nötige internationale Erfahrung sowie wichtiges Kulturerwissen vermittelte. Andererseits würden diese interkulturellen Erfahrungen durch den Aufenthalt ausländischer Studenten an deutschen FHS verstärkt und intensiviert.

An diese Ausführungen schloß sich eine Darstellung qualitativer und quantitativer Marktforschung an. Gegenstände der Marktforschung seien objektive und subjektive Sachverhalte, die in verschiedene Gruppen (Fakten, Verhalten, Antriebe) eingeteilt und getrennt untersucht werden können. Als Fakten seien biologische und soziale Merkmale, vollzogene Akte (z.B. Kauf), Besitz, Zwänge (z.B. Gesetze und Normen) zu nennen. Zum Verhalten werden Urteile und Entscheidungen, Abläufe, Wahlhandlungen und Gewohnheiten gerechnet. Unter Antrieben seien hier Emotionen (Ängste und Hoffnungen), Wünsche, Erwartungen, Vorstellungen, Wahrnehmungen, Wertungen, Meinungen, Vorteile, Absichten, Prestige, Nutzen und Zusatznutzen zu verstehen.

In der von Prof. Pfeiffer geleiteten Arbeitsgruppe am Samstag früh konnten wir dann praktisch üben und erfahren, wie solcherart Exportdenken aussieht.

"Fallstudie Export/Marketing" war das Thema, und wir sollten einen Gasanzünder in Pistolenform verkaufen. Die Erstellung einer Exportstrategie stand unter der folgenden Fragestellung: Welches Land ist zu empfehlen? Welches Marktpotential ist dort für unseren Gasanzünder anzutreffen? Welche Marktchancen und -probleme stellen sich uns in den Weg? Welche realistische Zielsetzung kann für den ausgewählten Markt vorgeschlagen werden? Wie soll der Markt bearbeitet werden? Interessant war die Diskussion dieser Fragen für uns Seminaristinnen und Seminaristen, aber die mögliche Anwendung solcher Erkenntnisse im Sprachunterricht war dann doch zumindest bei diesem Seminar nur in Ansätzen im Gespräch. (Vielleicht war es ja Absicht der Veranstalter, daß mehr offene Fragen mit nach Hause genommen werden sollten als mitgebracht wurden).

Die Gruppenarbeit hielt sich an die obige Fragestellung und folgende Überlegungen tauchten auf: Wo gibt es Haushalte mit Gasanschluß? Wo gibt es Erdgas?

Welche möglichen anderen Gasbenutzer gibt es (Camper, Wohnwagen, Sommerhäuser, Boote, Container, Bunsenbrenner, Schlossereien, Labors usw.)? Warum ist dieses Produkt, verglichen mit Streichhölzern, Feuerzeug, Produkten anderer Hersteller u.ä., so gut oder besser als diese? Wie steht mit der Lebensdauer des Geräts? Wer benutzt es (z.B. Frau oder Mann)? Wer kauft das Gerät (Konsequenz: Wahl Vertriebskanäle)? Gibt es möglicherweise Probleme mit der Form oder Farbe (Pistolenform, rot), muß das Design geändert werden (was in die Produktionsplanung integriert werden kann). Welche Länder sind leicht neu zu erschließen: Vorhandenes oder nutzbares Distributionsnetz, kaum Sprachprobleme, wirtschaftlich und politisch sicher, Kapitaltransfer garantiert, mögliche staatliche Förderung, kurz: die wirtschaftlichen und politischen Rahmenbedingungen wurden einer Risikolanalyse unterzogen.

So erfuhren wir praktisch, wie ein Produkt lanciert werden kann. Die verteilten Handouts werden uns und unseren Studiosi vielleicht im Unterricht eines Tages noch viel Freude machen.

Interessant war in diesem Zusammenhang auch die Tatsache, daß computerisierte Fallanalysen in der Wirtschaft heute gang und gäbe sind; es eröffnen sich unserer Meinung nach hier für computerinteressierte Fachsprachenlehrer neue Möglichkeiten zur Erstellung computergestützter Unterrichtsmaterialien, könnten solche originalen Fallanalysen für den Sprachenunterricht genutzt werden. Auch die Fallspiele, die in der Weiterbildung für vor allem deutsche Exportleute verwendet werden, ließen sich wohl auch im FSU einsetzen.

Der zweite Referent des Seminars war der aus Paris angereiste Gerd Nicolas, Mitautor des neuen Buches "Wirtschaft auf Deutsch", das im Klettverlag 1991 erschienen ist und vielen Seminarteilnehmern noch unbekannt war. Das Thema seines Plenarvortrages am Freitag lautete:

"Übungstypologische Überlegungen zum Wirtschaftsdeutschunterricht".

Er sprach sich einleitend grundsätzlich für regionalspezifische Materialien im Wirtschaftsdeutschunterricht aus. Seiner Ansicht nach sollte die Muttersprache der Lerner unter unterrichtsökonomischen Gesichtspunkten Einsatz finden. "Aufgeklärte Einsprachigkeit" des FSU sei das Schlagwort dafür.

Unter Wirtschaftssprache versteht Nicolas dreierlei. 1. Die Wissenschaftssprache, die sich unterteilen lässt in die Sprache der Betriebswirtschaftslehre (BWL) und der Volkswirtschaftslehre (VWL). 2. Die Berufssprache, aufteilbar in u.a. Kommunikation zwischen Firmen und/oder Organisationen und firmeninterne Kommunikation (Geschäftsbriefe, Faxe, Berichtswesen, Protokolle, Telefonkommunikation). 3. Öffentlichkeitsorientierte Fachsprache, die man beispielsweise in den Wirtschaftsteilen der Presse, in Ratgebern, Infobroschüren und in der Werbung findet.

Übungsformen

Die im folgenden von Nicolas dargestellten Übungsformen waren anhand von Pressemitteilungen, Statistiken, Schaubildern, Kommentaren und sonstigen Informationsmaterialien verdeutlicht worden. Hier die möglichen Übungsformen:

1. Übungen zum Textbau

Hauptinformationen und Detailinformationen suchen. Texte scannerartig analysieren und z.B. aus drei "verschnippselten" Meldungen die richtigen wieder zusammensetzen. Aussortierung von Teilen, die auf keinen Fall am Anfang stehen können (dabei, dies, dagegen usw.).

2. Schlüsselwörter suchen

Globales Verstehen und selektives Lesen sind hier Übungsziele.

3. Lückentexte

Schlüsselwörter weglassen und aus Schüttelkästen selegieren.

4. Falsche Sätze im Text

Sätze in den Text einbauen, die auf keinen Fall hineingehören. Die Schüler/Studenten sollen diese finden und durch richtige ersetzen.

5. Ein Wort oder mehrere Wörter zu viel, zu wenig oder falsch

Zweck siehe 4.

6. Texte neu schreiben

Aufgabe ist hier, Buchstabenbandwürmer zu zergliedern und dabei fast unbemerkt Kleinschreibung, Großschreibung, und Zeichensetzung üben.

7. Abbruchtechniken

Texte fortsetzen: Anfang, Mittelstück oder Ende fehlt und muß inhaltlich und formal stimmig ergänzt werden. Dabei kann progressiv trainiert werden. Außerdem können individuelle Variationen zugelassen werden. So manipulierte Texte erzeugen Spannungselemente, die den Unterricht abwechslungsreicher gestalten.

Einbeziehung der Muttersprache

Die Muttersprache der Lerner lässt sich vielfältig für FSU-Prozesse einsetzen, u.a. kann ein neuer Text mit dem Wörterbuch gelesen werden, der Lehrer kann Glossare dazu geben, die Lerner können sich Glossare selbst erarbeiten, Glossare können auch in Schüttelkastenform geliefert werden, wobei die Lerner die Aufgabe der Zuordnung von neuem Wort und Schüttelkastenelement vollziehen. Weiter: In Glossaren fehlen (L1-)Entsprechungen von Wörtern, die im Text vorkommen, man gibt den Lernern Übersetzungen, die z.B. zwei Fehler enthalten, wobei der zweite raffinierterweise am Ende des Textes angesiedelt wird. Man gibt den Lernern Paralleltexte in L1 und L2 und die Aufgabe besteht darin, gleiche Aussagen im L2-Text zu unterstreichen.

Schaubilder

Schaubilder mit den dazugehörigen Beilagertexten sind ergiebiges Rohmaterial zur Erstellung von Übungen. Übungen

dazu können z.B. so aussehen: Bestimmte Bilder oder Zahlen sind weggelassen, Überschriften fehlen. Schaubilder kann man versprachlichen lassen, Reihenfolgen und Rangfolgen lassen sich üben, Sachverhalte beschreiben. Ein Schaubilderlieferant ist z.B. Globus (Hamburg).

Auch Werbeanzeigen lassen sich im Wirtschaftsdeutschunterricht vielfältig verwenden. Dieses Thema konnte aus Zeitgründen nicht näher diskutiert werden.

Nicolas' Arbeitsgruppe befaßte sich am Samstag mit dem Thema: "Exportmarketing und Sprache - Arbeit mit und Didaktisierung von Textmaterial aus dem Bereich Wirtschaftsdeutsch".

Die Arbeitsgruppe beschäftigte sich mit der Auswahl eines Textes aus einer Liste mit verschiedenartigen Texten und der Erstellung eines Didaktisierungsvorschlags. Die in Kleingruppenarbeit aufgestellten Pläne wurden daran anschließend der Gesamtgruppe vorgestellt. Auf näheres soll hier nicht eingegangen werden. Insgesamt war zu sehen, wie eigentlich auch zu erwarten, daß verschiedene Leute

aus verschiedenen Texten je nach eigener Zielgruppe unterschiedliche Verwendungen für die einzelnen Texte finden.

Wie bei solchen Seminaren schon üblich, war auch für das Abendprogramm gesorgt. Diesmal waren wir vom Goethe-Institut und der Botschaft der BRD in die Bibliothek des Goetheinstituts zu einem Umtrunk geladen. Viele kamen und es waren nette zwei Stunden, viele Gespräche fanden statt, Ideen wurden vertieft und ausgetauscht, der Wein jedoch - Goethe und der Botschaft sei gedankt dafür - auch nicht vergessen.

Zwei interessante Tage enthielten zwei interessante Blickpunkte, die beide im Unterricht Wirtschaftsdeutsch von großem Gewicht sind: Wirtschaftsdidaktik als Fach an sich und Didaktik der Wirtschaftssprache Deutsch. Besonders die Tatsache, daß ein Fachreferent aus der Weiterbildung in der Wirtschaft zu uns sprach und zu vielen Gesprächen bereitstand, war eine Bereicherung, die man weiteren Seminarveranstaltungen nur wärmstens empfehlen kann.

REPORT ON VISIT TO SLOVAKIA

Ian Jasper and Anna Kyppö

In the second week of December 1992 Anna Kyppö (Language Centre for Finnish Universities) and Ian Jasper (Language Centre Oulu University) travelled to Bratislava as part of a programme organised by the Continuing Education Centre of the University of Jyväskylä and the Centre for Methodology of the Slovak Ministry of Education. The main purpose of the visit was to investigate ways in which the present programme of exchanges could be developed.

I will put forward my impressions as a language teacher visiting Bratislava. Anna combined the experiences of a language teacher with those of a person revisiting one of her home countries. Within this home country, the position of language teaching along with everything else had changed and in some ways remained the same. She will say something of her own experience.

The visit presented us with questions that were challenging in several dimensions. Slovakia was in the process of formation, or at least should have been. When asked about independence many people said "well we don't know what is going to happen we will have to see". It was interesting to see the interaction between language teaching and political change.

The visit was divided into two parts. We visited various types of schools to observe lessons, and to talk with the staff and students. At the end of the week we attended a conference entitled 'In Slovakia in English'.

The visits to schools were fascinating. I am unable to imagine how it could be possible to sit in a classroom and

'observe' without being overwhelmed by the impossibility of understanding what is happening. This is not to say that observation is not useful, in fact it is extremely important, but I feel that the greatest potential benefit is to the observer herself especially if she considers her own teaching. In the case of the teachers seen by Anna and me, the creative energy and commitment of teachers working in what is a difficult and unsettled environment impressed us more than anything else. For the first time I realised that all education systems succeed or fail according to the morale of their teachers. I had known this to be true prior to our visit but looking at teaching in Slovakia this knowledge became tangible.

The teaching of English which we saw was all of a good standard. Since the collapse of the old regime there has been a lot of development but within quite a limited group. We were told that for various reasons there are many teachers who continue much as before. It is worth considering the efficacy of 'modern methods' when in fact more traditional methods might be more suitable in certain crucial respects.

The conference took the form of a 'think tank'. Many participants contributed to what appeared to be an incisive analysis of English language teaching in Slovakia. Solutions were proposed but all the speakers seemed to be agreed that it is easier to understand what is wrong than it is to produce viable solutions.

Firstly 'think tanks' or 'reviews' are not useful if they have no power to implement decisions, or if only a restricted group have the authority to decide what was agreed. Without the

power to affect policy the energy generated in such reviews is denied any positive direction and instead is focussed wholly in a negative direction. You may say what is wrong but you can do nothing about it. This has the effect of lowering morale.

Secondly, democracy lies in finding solutions. In Slovakia many teachers said that they were now free to criticise, but had no power to do anything. Genuine teachers representatives had no access to budgets, nor knowledge of how to organise. As a result they seemed to be unable to influence decisions made in the Ministry of Education. The 'think tank' or 'review' procedure left them as isolated from decision making as ever, but perhaps a lot more frustrated.

Thirdly, in many ways Scandinavian countries could play an important role in influencing English language teaching. British and American organisations are very heavily represented in Slovakia, but what really is their knowledge and their track record of teaching English as a foreign language in school systems? It could be argued that the Scandinavian countries, and not least Finland have as much or more to offer. If native speakers have a special linguistic value (and it is possible that they do) then it does not automatically follow that they have any special methodological value. The belief that British or American state organisations know how to organise the teaching of English as a foreign language within state educational systems is a peculiarly widespread and irrational prejudice.

I do not really feel that I was able to construct a framework in which to finally assess what I learnt but it was a stimulating experience and one to which I return at least daily.

Anna Kyppö's impressions

Changes, changes, changes...

The visit to Slovakia was indeed a very special experience for me. It was exciting to be an eye-witness to all the changes that have taken place in the political, social and cultural life within the past three years. I felt really happy about the independent Slovak state.

Words such as 'change', 'transformation' and 'development' could be heard everywhere. The educational system has also been strongly influenced by the process of transformation and this is reflected in the establishment of new types of schools, introduction of new teaching methods and materials, and re-evaluation of curricula. Team-teaching or immersion, termed 'bilingual classes' or even 'billngual schools' in Slovakia, is very popular in the capital of Slovakia, Bratislava, and in some other bigger cities. As Ian Jasper has mentioned, British and American organizations are heavily represented in Slovakia. As a result, English is booming everywhere. There is no shortage of native speakers of English any more but certainly there are not enough well-qualified native teachers.

December 9-10, 1992, we participated in the conference on English teaching in Slovakia which was organized by the Slovak Academic Information Agency and the Slovak Association of English Teachers. The topics of the conference focussed mainly on the problem areas of language teaching. The working sessions dealt with two main areas:

1. syllabus, testing and teaching materials
  2. preparation of teachers, in-service training and the role of foreign teachers.
- Problems concerning the sufficiency/insufficiency of teachers, teachers' language level and pedagogical ability, the need for more teachers of English and practical teaching experience, were also discussed.

I participated in the working session dealing with problems on the tertiary level - language teaching provided in the language departments (corresponding to the Finnish language centres) or special language schools specializing in LSP. The main problem of language teachers seemed to be the lack of coordination, whether it concerned the syllabus, teaching materials (affordability and availability of textbooks), testing (lack of standardisation) or teaching conditions (financial problems, how to provide opportunities for professional development).

In addition, the role of foreigners - native speakers - was discussed. What is the nature of a 'native speaker' and how can foreign help best be used? What is the role of the so-called 'volunteers' - native speakers recruited to give conversation lessons in the former Eastern European countries.

The Central Institute for Methodology functions as a coordination body providing the teachers with some methodological assistance and organizing in-service training for teachers once or twice a year.

However, an agreement on cooperation between the Central Institute of Methodology and the Continuing Education Centre at the University of Jyväskylä would be of great help in organizing in-service training and producing teaching materials. The possibilities of organizing a course on how to produce teaching materials and how to use them has been discussed.

The conference was stimulating. It was interesting to meet and hear the teachers who know what they need and who are fully committed to achieving it. The first step forward has been made. What will be the next?

TIEDOTUKSIA ** INFORMATION

SILC

SILC 4 ITSEOPISKELU - THE AUTONOMOUS LEARNER

Miten opiskelijan omantoimisuutta voi lisätä? Miten antaa opiskelijalle lisää vastuuta omasta oppimisestaan? Miten hyödyntää uutta teknologiaa opiskelijan itsenäisessä työskentelyssä? Miten välttää tavallisimpia ongelmia itseopiskelun järjestämisessä? Millaisia toimivia ideoita on saatavissa muilta opettajilta?

Neljänneen SILC-moduulin aiheena on itsenäinen oppija. Se järjestetään kaksiosaisena seminaarina elo-syyskuun vaihteessa 1993 ja tammikuussa 1994 Helsingissä. Seminaariosuudet sisältävät luentoja ja demonstraatioita itsenäisen opiskelun periaatteista ja käytännön toteuttamismahdollisuuksista. Keskeinen tavoite on innostaa opettajia kokeiluihin ja kokemusten vaihtoon. Seminaarien väljakolla opettajat voivat kokeilla ideoitaan käytännössä, ja päättösseminaireissa raportoidaan kokemuksista.

Kaikkien kielten ja kielitaidon eri osa-alueiden opettajat sekä itseopiskelun ohjaajat tervetulleita!

Seminaarin järjestäjinä toimivat Helsingin yliopiston kielikeskus, Helsingin kaupporkeakoulun kielten laitos ja Korkeakoulujen kielikeskus.

Lähempää tietoa tarkasta ajankohdasta, alustajista ja käytännön asioista maaliskuun Kielikeskustelussa.

Alustavat tiedustelut:

Jari Keinänen

Helsingin yliopiston kielikeskus (p. 90- 191 2549)

Nauhoitepalvelu tiedottaa

UUSIA ÄÄNITTEITÄ

Englanti

BBC YOUR WORLD

45/92 PRISONS, HOW EFFECTIVE ARE THEY?

13'55"

A riot that engulfed Strangeways prison in Manchester more than two years ago not only led to Britain's longest jail seige - 25 days - but also led to a report with proposals to improve conditions and management in prisons. Why we send offenders to prison? Is it to punish them or to integrate them back into a law-abiding society?

46/92 CHILDREN'S BOOKS - WRITING THE WRONGS

13'51"

Would you worry if a children's book portrayed boys as intrepid explorers while all the girls prepared the picnics? This is the sort of sexual stereotyping that many children's authors are now trying to avoid in their books. Some popular stories written 30 years ago are also being altered before going into a modern re-print to remove 'unacceptable' images. But does this approach work?

47/92 THE FIRE BRIGADE OF THE SEA

13'52"

The salvage industry is vital in clearing up after disasters at sea or helping prevent them. But the 'fire brigade' of the oceans is in serious decline. One problem is the lack of public awareness of the role it plays, influenced by the traditional image of salvage tugs as vultures waiting for accidents to happen...

48/92 MARKET FORCES: FRIEND OR FOE TO THE POOR?

13'54"

In developed and developing countries alike privatisation is the fashion and rule by market forces the goal - but will this help enrich the poor? With the collapse of communism in Europe, the Marxist model and the power of the State are being called into question. Should this be a search for new versions of old ideas or for new solutions?

49/92 DO WE NEED A MEN'S MOVEMENT?

14'

It's a man's world, or so we're often told, but even for those who are successful in material terms, this doesn't always bring emotional satisfaction. In recent times, American writers like Robert Bly and Michael Meade have fostered the idea of a men's movement. Across the United States, men are meeting in groups to talk, weep, drum and dance in an effort to rediscover a sense of self. But do we need such a movement?

50/92 THE WORLD'S FILM INDUSTRY - HOLLYWOOD AGAINST THE REST? 13'57"

In Hollywood film-making is an industry which generates millions of dollars. Hollywood films show on cinema screens right across the world, dominating what's on offer for entertainment in countries which often produce very few films of their own. Is the dominance of Hollywood in world cinema something natural or should we be concerned that there aren't enough home-grown products being made in different countries to rival what Hollywood offers?

BBC SCIENCE MAGAZINE

45/92

A SHOCK FOR THE BOTANISTS

6'

When insects attack a plant, it retaliates by producing chemicals which make it distasteful to the predators... It has always been assumed that this signal was also a chemical, but scientists at the University of East Anglia in eastern England have now shown that it's an electrical current...

RESEARCH INTO MOTOR NEURON DISEASE

20'05"

Motor neuron disease - or amyotrophic lateral sclerosis - is a condition in which the nerve cells that control movement are destroyed. As the disease progresses, people are no longer able to walk and in its later stage they may not be able to swallow food or breathe unaided. Hopes for clinical advances rest with the scientists who are now studying motor neuron disease in various centres around the world. Many of the leading researches met recently at a conference in Britain to discuss their work and share ideas...

46/92

WOUND HEALING IN EMBRYOS

3'15"

Cuts and scratches are a minor hazard of everyday living. As long as the wound is kept clean it usually heals in a few days. The skin tissue of embryos can also repair itself, but here the healing process is much quicker and never results in scarring. Two scientists at the University of Oxford have now discovered that the process of wound healing is very different from that in adults.

IS SCIENCE AN UNNATURAL PURSUIT?

6'25"

"The Unnatural Nature of Science" is the title of a recently published book which suggests that science is totally contrary to common sense...

RESTORING THE VOICE OF GALILEO

5'50"

The Galileo space probe was launched on a roundabout route to Jupiter 3 years ago. Its objective is to send back detailed information about the planet's satellites and atmosphere, but it may not be able to fulfill those aims because the high gain transmitting antenna is not working properly. It jammed when the mission controllers tried to deploy it...

THE SCIENCE OF TRIBOLOGY**6'50"**

Friction costs money. It's estimated that machinery which isn't running smoothly wastes many millions of dollars worth of energy every year. The answer is effective lubrication, but that doesn't necessarily mean old-fashioned grease or oil...

47/92**THE ICE DWARF THAT CAME IN FROM THE COLD****7'10"**

When two astronomers with aliking for spy fiction discovered a mysterious object at the very edge of the solar system, they nicknamed it "Smiley" after the enigmatic character in the novels of John Le Carre. But what is this faint, distant object?

THE MOLECULAR SWITCH**19'30"**

A third of all cancers are caused by faults in the mechanism which controls the division of cells. A molecular switch that has to be turned on to allow normal cell division is not turned off. The switch remains stuck in the "on" position and the result is uncontrolled cell proliferation, leading to the formation of a tumour... The Ciba Foundation recently held a symposium in London which was devoted to discussion of the family of regulatory proteins which contain this switch.

48/92**NEW EVIDENCE FOR GLOBAL WARMING****5'15"**

Mosts scientists now accept that the increase in global temperatures which we're seeing is largeely due to the build up of greenhouse gases in the atmosphere. But a small - though very vocal - group of analysts argue that global warming is caused entirely by an increase in the output of the sun...

A MECHANISM OF FEELING PAIN**6'55"**

Sun burn is intensely painful. Even the slightest touch is agonising, because the damage to the skin causes the nerve fibres there to become hypersensitive. Clifford Woolf, Professor of Neurobiology at University College London, explains to Martin Redfern why this happens and suggests that knowledge of the mechanism could lead to better pain relief.

ENVIRONMENTAL CARCINOGENS**7'**

Our knowledge of the mechanism of cancer is improving all the time, and as it does so it may become possible to monitor the effects on people of environmental carcinogens. Damage to the genetic material of cells in the blood, for example, may be an accurate reflection of damage that is being done in other tissues...

CANNIBALISM AND SEXUAL INTRIGUE**4'20"**

A recent paper in "Nature" described an extreme case of sibling rivalry - between males and females in a brood of parasitic wasps....asa result of cannibalism, the females come out on top... There is an evolutionary explanation for this gruesome lifestyle.

49/92

THE SEARCH FOR A MALARIA VACCINE**5'50"**

There is hopeful news about the prospects for a vaccine against a disease which kills more than a million people every year...

HAVE SEX - LIVE LONGER**4'45"**

Reproduction shortens life but sex, without reproduction, lengthens it. That's the message of a paper by Wayne Van Voorhies of the University of Arizona, in which he reports a series of meticulous and carefully controlled experiments...

THE BIRTH AND DEATH OF A MILLION STARS**7'**

Some of the most beautiful sights in the night sky are the assemblies of about a million stars, very close together, which are called globular clusters. They are found in many galaxies, but in our own they contain its oldest stars.

A RIVAL FOR CARBON**5'40"**

The discovery that carbon can form molecular cages in various shapes such as soccer balls and cylinders has triggered a whole new branch of chemistry. Hardly a week goes by without more information being published about "buckyballs" or fullerenes, as they are more properly called. But now they have a rival....

50/92

GOSSIP IS GOOD FOR YOU**6'20"**

Early humans developed speech as a way of promoting social bonds. It took the place of grooming, which has the same function among other primates. That's the view of Robin Dunbar, Professor of Biological Anthropology at University College London. He believes that when we talk about other people the knowledge we gain helps us to behave in the most appropriate way when we actually meet them. In other words, gossip can be a good thing.

HURRICANE FORECASTING**5'05"**

There have been two recent reports of research into hurricanes and other tropical storms. One of them suggests that these storms will become more frequent and more severe as the world warms up due to the greenhouse effect. The other offers improvements in predicting the path and intensity of hurricanes and cyclones as they develop...

PROGRESS BY POISONING**5'55"**

Tetanus is caused by a micro-organism which produces a powerful neuro-toxin that causes the muscles to go into spasm. The symptoms of the disease were first described more than two thousand years ago but the target for the toxin has only just been identified. It turns out to be a component of nerve cells which is responsible for the release of neurotransmitters...

KIN RECOGNITION**6'05"**

Do mice recognize their kin? If so, does this influence their habits? This topic is being studied by a group of researchers at the University of Florida whose latest paper has just been published in "Nature".

BBC TOPICAL TAPES SPECIALS

TRAVEL BEYOND 2000

1. The Battleground - Can we Stop our Towns and Cities Grinding to a Halt?	6'06"
2. The Car of the Future - Will it Be Powered by Electricity or Two-stroke Engine?	6'
3. Public Transport - Are Trams and Buses Taking New Directions?	6'01"
4. Forever Green - Can Unspoilt Countries Stay that way?	6'
5. On the Right Track - Is the Train Making a Comeback?	5'56"
6. The Big Haul - How will Freight and Cargo Move with the Times?	6'05"

Scripts available!

Price: 100 Fmk / cassette (Parts 1 - 6)
115 Fmk / reel-tape

RUOTSI

UTBILDNINGSRADION - TIDERNAS EUROPA

- 91864/ra 1 - 4 Källor och metod:
 Källkritisk metod
 De svenska medeltidslagarna som hist. källor
 Stockholm - en stad i Nordeuropa
 När började andra världskriget?

90850/ra 2 Sverige och Europa: Sverige och Hansaförbundet

Näihin ohjelmiin on saatavissa skriptit. Tilaa!

Tiedustelut ja tilaukset:

Anna Kyppö, puh. 941-603 525, Fax 941-603 521

The America Center
The Association of Teachers of English in Finland

AMERICAN STUDIES SEMINAR, SATURDAY 3 APRIL 1993
Normaalikoulu, Yliopistonkatu 1, Jyväskylä

A SEMINAR FOR FINNISH TEACHERS OF ENGLISH

P R O G R A M

THEME: CURRENT AMERICAN ENGLISH

-Linguistic Currents, Educational Currents, Postmodern
Literary Currents

8.30 - 9.00	Registration
9.00 - 9.15	Opening Remarks Leslie McBee, Cultural Attaché, The America Center Tuula Penttilä, Chairman, The Association of Teachers of English in Finland
9.15 - 10.45	Dr. David Cowart, Bicentennial Chair in American Studies at the University of Helsinki: Postmodern Literary Currents
10.45 - 11.15	Coffee Break
11.15 - 12.45	Dr. Henry Fullenwider, Associate Professor, University of Kansas: Current Linguistic Trends and Developments in American English
12.45 - 14.00	Lunch
14.00 - 15.30	Dr. Donal Carbaugh, Fulbright Professor in Intercultural Communication, University of Tampere: Cultural Patterns of American Communication
15.30 - 17.00	Reception

In order to register for the seminar, please pay 50 mk into the
Association's bank account: PSP 169 174 no later than 26.2.

KIELITIETEEN PÄIVÄT

TURKU 1993

Kevään 1993 kielitieteen päivät järjestetään Turussa. Alustavasti päivien ajankohdaksi on sovittu **7.—8. toukokuuta**. Tämän ensimmäisen kirjeen tarkoituksena onkin tiedustella kielitieteen päivistä kiinnostuneilta, onko kyseinen ajankohta sopiva. Jos samalle päivämäärälle on jo sovittu muita kielitieteilijöille tarkoitettuja tapahtumia, pyydämme ilmoittamaan tästä meille pikimmiten.

Kaikki kielitieteen ystävät — ammattilaiset, opiskelijat ja harrastajat — ovat tervetulleita Turkuun pitämään ja kuuntelemaan esitelmiä. Tarpeen mukaan esitelmiä pidetään neljässä tai viidessä sektiossa. Kullekin esiintyjälle on varattu aikaa 20 minuuttia, keskustelulle 10 minuuttia. Pyydämme sekä esitelmien pitäjiä että muita osanottajia ilmoittautumaan oheisella lomakkeella **15. helmikuuta mennessä**. Esitelmien yksisivuiset tiivistelmät toivomme saavamme **viimeistään 1. huhtikuuta**.

Seuraava kirje lähetetään kaikille ilmoittautuneille. Osallistumismaksu on 100 mk, opiskelijoilta 50 mk. Esitelmöitsijöiden ei tarvitse maksaa osallistumismaksua. Maksulomakkeet lähetämme seuraavan kirjeen yhteydessä. Siinä tiedotamme myös eri majoitusvaihtoehtoista. Päivien lopullisen ohjelman ja esitelmien tiivistelmät lähetämme osanottajille toukokuun alkuun mennessä.

Turussa 14. joulukuuta 1992
Kielitieteen päivien järjestelytoimikunnan puolesta

Kalevi Wiik
Kalevi Wiik
Puheenjohtaja

Kaj Borg
Kaj Borg
Sihteeri

Puhelin: 921-633 5341
Sähköposti: kaj.borg@utu.fi
Ilmoittautumislomake s. 45.

**14TH FINNISH SUMMER SCHOOL OF LINGUISTICS
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ
JUNE 7-11, 1992**

Speakers: **Dick Allwright (University of Lancaster)**
Christopher N. Candlin (Macquarie University, Sydney)
Gabriele Kasper (University of Hawaii)
Paul Meara (University of Wales, Swansea)

Preliminary Programme

Monday, June 7

11.00-	Registration
12.00-12.15	Opening
12.30-14.00	Candlin, New directions for ESP: workplace communication
14.30-16.00	Kasper, Issues in cross-cultural and interlanguage pragmatics
16.15-17.45	Allwright, Understanding classroom language learning and teaching: What would be an appropriate conceptual framework?
19.00-21.00	Get-together: wine and cheese

Tuesday, June 8

9.00-10.30	Kasper, Interlanguage pragmatics and second language learning
10.45-12.15	Meara, Lexical environments
13.30-15.00	Candlin, Genre theory and the teaching of ESL literacy
15.30-17.00	Allwright, Understanding classroom language learning and teaching: Who needs to understand what?
17.15-18.45	Parallel workshops Kasper, Methods of data collection in interlanguage pragmatics Meara: Vocabulary tests

Wednesday, June 9

9.00-10.30	Candlin, What is a critical approach to second language teaching?
10.45-12.15	Allwright, Understanding classroom language learning and teaching: How much is understood already?
13.30-15.00	Meara, How vocabularies grow?
15.30-17.00	Kasper, Pragmatic transfer
17.15-18.45	Parallel workshops Allwright, Integrating research and pedagogy: 1. Design criteria Candlin, Workplace communication: multi-media materials design

Thursday, June 10

- 9.00-10.30 Kasper, Methods in data collection in interlanguage pragmatics
10.45-12.15 Meara, Vocabulary and L2 proficiency
13.30-15.00 Allwright, Understanding classroom language learning and teaching:
                    How is research best pursued?
15.30-17.00 Candlin, Discourse and social change
17.15-18.45 Parallel workshops
                    Kasper, Interlanguage pragmatics in second/foreign language teaching
                    Meara, Working with interlanguage data

Friday, June 11

- 9.00-10.30 Meara, Passive vocabulary
10.45-12.15 Parallel workshops
                    Candlin, Analysing spoken discourse: the pragmatics of power
                    Allwright, Integrating research and pedagogy: 2. Practical procedures

The organizers reserve the right to make changes in the programme

There will be a social programme, which will be announced later.

Preregistrations and inquiries to

Eira Pulli
Department of English
University of Jyväskylä
P O Box 35
SF-40351 Jyväskylä, Finland
Tel. +358-41-601220
Fax +358-41-601221
E-mail: EPULLI@JYU.FI

THIRD CONGRESS OF THE INTERNATIONAL CLINICAL PHONETICS AND LINGUISTICS ASSOCIATION

9—11 August 1993
Helsinki, Finland

The Department of Phonetics, University of Helsinki, will organise the Third ICPLA Congress as a sequel to the previous ones held in Wales (1991) and in London (1992). The topics will again include all areas of phonetic and linguistic research that have a bearing on the investigation of the clinical aspects of human speech and language behaviour.

To receive further information on the congress, please complete and return the form below as soon as possible. More detailed information will be sent in February 1993.

Return address: 3rd ICPLA Congress
Department of Phonetics
P.O. Box 35,
00014 University of Helsinki
Finland

- Yes, I would like to be on the mailing list of the
THIRD ICPLA CONGRESS, Helsinki, 9—11 August 1993
- I would be interested in presenting a paper/poster with the following
title/topic _____
(This is for preliminary information only; the final registration forms will
be enclosed with the next circular.)

NAME _____

ADDRESS _____
_____
_____

phone _____ fax _____ e-mail _____

Institut für deutsche Sprache · Postfach 101621 · D-6800 Mannheim 1

R 5, 6-13
 Postfach 101621
 6800 Mannheim 1
 Telefon (0621) 1581-0
 Telefax (0621) 1581-200

Jahrestagung 1993
 des Instituts für deutsche Sprache
 (Tagungsort: 16. bis 18. März 1993 im Stadthaus N 1,
 6800 Mannheim)

Die Ordnung der Wörter - Kognitive und lexikalische Strukturen

Vorläufiges Programm
 (Stand Januar 1993)

Dienstag, 16.03.1993

9.00 Uhr	Eröffnung Verleihung des Hugo Moser Preises
9.30 Uhr	Professor Dr. Rolf Peter Lutzeier (München): Lexikalische Felder - was sie waren, was sie sind und was sie sein könnten.
10.45 Uhr	Pause
11.15 Uhr	Professor Dr. Ewald Lang (Wuppertal): Kontrastivität - kognitive und lexikalische Dimensionen.
12.30 Uhr	Mittagspause
14.00 Uhr	Professor Dr. Walter Huber (Aachen): Hirnstrukturen und mentales Lexikon.
15.15 Uhr	Professor Dr. Johannes Engelkamp (Saarbrücken): Mentales Lexikon: Struktur und Zugriff.
16.30 Uhr	Pause
17.00 Uhr	Professor Dr. Ansgar Beckermann (Mannheim): Kognition und Philosophie des Geistes.

Mittwoch, 17.3.1993

9.00 Uhr	Dr. Fritz Hermanns (Heidelberg): Kognition, Emotion, Intention. Dimensionen lexikalischer Semantik.
10.15 Uhr	Professor Dr. Rudi Keller (Düsseldorf): Zeichenbegriff und Metapher.
11.15 Uhr	Pause
11.45 Uhr	Prof. Dr. Wolfgang Motsch (IDS): Semantische Grundlagen der Wortbildung.
13.00 Uhr	Mittagspause
14.30 Uhr	Podiumsdiskussion: Kognitivismus und Lexikon. Teilnehmer: Professor Dr. Manfred Bierwisch (Berlin), Professor Dr. Hermann Haken (Stuttgart), Professor Dr. Theo Herrmann (Manheim), Professor Dr. Helmut Schnelle (Bochum), Dr. Monika Schwarz (Köln) Moderatorin: Professor Dr. Gisela Harras (IDS).

Ab 19.00 Uhr Empfang im Institut für deutsche Sprache.

Donnerstag, 18.3.1993

9.00 Uhr	Dr. Reinhold Blutner (Berlin): Prototypen und kognitive Semantik.
10.15 Uhr	Priv. Doz. Dr. Joachim Ballweg (IDS): Generische Interpretation von Sätzen - eine Herausforderung an die Prototypentheorie.
11.15 Uhr	Pause
11.45 Uhr	Dr. Regina Hessky (Budapest): Phraseologismen und kognitive Strukturen.
13.00 Uhr	Mittagspause
14.30 Uhr	Dr. Ralf Meyer (Heidelberg): Wortbedeutungen in semantischen Netzen - ihre Verarbeitung im Computer.
15.45 Uhr	Dr. Edeltraud Winkler (IDS): Die Darstellbarkeit lexikalischen Wissens in einer Synonymik kommunikativer Ausdrücke des Deutschen.
17.00 Uhr	Professor Dr. H. E. Wiegand (Heidelberg): Resümee der Tagung.

X. INTERNATIONALE DEUTSCHLEHRERTAGUNG

UNIVERSITÄT LEIPZIG

2. – 7. AUGUST 1993

P R O G R A M M

Sonntag, den 1. August 1993

10.00 - 18.00   Erste Vertreterversammlung

Montag, den 2. August 1993

10.00 - 11.00	Begrüßung und Eröffnung
11.00 - 12.00	Festvortrag
14.00 - 16.00	Plenarvorträge
	Gerard Westhoff (Utrecht): So klug als wie zuvor? Über den Beitrag der Wissenschaft zur Effektivität des DaF-Unterrichts
	Alexis Ngatcha (Yaoundé): Deutschunterricht, Identität und die Integration nationaler Aspekte
19.00	Empfang im Rathaus der Stadt Leipzig

Dienstag, den 3. August 1993

9.00 - 12.00	Vorträge und Diskussion in den Sektionen
14.00 - 17.00	Arbeitsgruppen mit Kurzreferaten in den Sektionen
17.15 - 18.45	Im Brennpunkt: Bestandsaufnahme und Bedarfsanalyse in bezug auf den DaF-Unterricht Karl Hyldgaard-Jensen (Göteborg) Moderation: Waldemar Pfeiffer (Poznan)
17.15 - 18.45	Interessentenveranstaltungen, u. a. - Mündliches Sprachkompetenz-Interview: Demonstration und Diskussion - Treffen der Redakteure von Deutschlehrerzeitschriften
20.00	Abendveranstaltungen

Mittwoch, den 4. August 1993

9.00 - 12.00	Vorträge und Diskussion in den Sektionen
14.00 - 17.00	Arbeitsgruppen mit Kurzreferaten in den Sektionen

Donnerstag, den 5. August 1993

Erlebte Landeskunde: Ausflüge

Freitag, den 6. August 1993

9.00 - 12.00	Arbeitsgruppen mit Kurzreferaten in den Sektionen
14.00 - 16.00	Podiumsgespräche
16.30 - 18.30	Der IDV vor und nach der Wende in den internationalen Beziehungen - der IDV-Vorstand stellt sich der Diskussion Moderation: Robert Säxer (Klagenfurt)
20.00	Abendveranstaltungen

Sonnabend, den 7. August 1993

9.00 - 11.00	Plenarvorträge
	Gerhard Helbig (Leipzig): Das Verhältnis von Sprachwissenschaft und Fremdsprachenunterricht im Wandel der Zeiten
	Christoph Hein (Berlin): Öffentlich arbeiten. Gedanken eines Schriftstellers
11.00 - 11.30	Abschlußveranstaltung
14.00 - 18.00	Zweite Vertreterversammlung

SEKTIONEN

1. Deutsch in der Welt von heute und morgen

Leitung: Herbert Christ (Gießen), Irina Khaleeva (Moskau), Cees Tuk (Amsterdam)

2. Interkulturelle Kommunikation und Landeskunde

Leitung: Katalin Arkossy (Budapest), Wolfgang Feigs (Trondheim), Bernd-Dietrich Müller-Jaquier (Bayreuth)

3. Linguistische Grundlagen des Unterrichts DaF

Leitung: Joachim Buscha (Leipzig), Julia Kasantzeva (Moskau), Francois Schanen (Montpellier)

4. Psychologische und soziologische Grundlagen des Unterrichts DaF

Leitung: Renate Faistauer (Wien), Gudula List (Köln), Juri Tarassov (Moskau)

5. Deutsch als Zweitsprache

Leitung: Hans Barkowski (Berlin), Maria Hirtenlehner (Wien), Arndt Krüger (Peterborough)

6. Fachsprache Deutsch und fachsprachliche Kommunikation

Leitung: André Laxague (Pau), Antonio Regales (Valladolid), Joachim Steiger (Dresden)

7. Deutsch als Wirtschaftssprache

Leitung: Martin Hahn (Jena), Andrea Karoly (Budapest), Christiane Keck (West Lafayette)

8. Rezeptive und produktive Fertigkeiten

Leitung: Pieter E. Bimmel (Utrecht), Saroltá Pavliková (Bratislava), Manfred Peters (Namur), Paul Portmann (Zürich)

9. Ausspracheschulung

Leitung: William Barry (Saarbrücken), Ruska Simeonova (Sofia), Eberhard Stock (Halle)

10. Lernerautonomie und Lernstrategien

Leitung: Rainer Bohn (Jena), Michael Langner (Fribourg), Larry D. Wells (New York Binghamton)

11. Potenzen und Grenzen neuer Medien

Leitung: Jean Klein (Mons), Marianne Löschmann (Leipzig), Halina Stasiak (Gdansk), Dieter Wolff (Wuppertal)

12. Literatur im Unterricht

Leitung: Júlia Kósa (Nyiregyháza), Leo Kretzenbacher (München), Ingrid Mummert (Hamburg)

13. Kunst im Unterricht DaF

Leitung: Sigrid Kumm (Berlin), Carmen Marcou (Bordeaux)

14. Projektarbeit und Lernerkontakte

Leitung: Maria E. Dominguez (Porto), Maria Drazynska-Deja (Poznan), Ina Schreiter (Jena)

15. Alternative Methoden

Leitung: Rupprecht S. Baur (Essen), Roman Lewicki (Wroclaw), Inmaculada Martin-Diez (Madrid)

16. Neue Ansätze in der Lehreraus- und -fortbildung

Leitung: Rolf Ehnert (Bielefeld), Eliska Jágová (Prag), Silvia Serena (Varese), Barbara Wotjak (Leipzig)

PODIUMSGESPRÄCHE

Podiumsgespräch 1

Thema: Lehrer und Lerner im Gespräch

Leitung: Hans-Jürgen Krumm (Hamburg) / Roland Fischer (Linz)

Lernerorientierter Deutschunterricht ist seit einiger Zeit ein Schlagwort. Auf dem Podium sollen Lehrer und Lerner gefragt werden, was sie sich denn darunter vorstellen:

- Wie erleben Schülerinnen und Schüler den Unterricht und ihre Lehrer, was wünschen sie sich?
- Wie erleben Lehrerinnen und Lehrer die Schüler, was wünschen sie sich?
- Wie können Lehrer und Schüler im Unterricht miteinander umgehen?

Podiumsgespräch 2

Thema: Wirtschaft - Bildungspolitik - Fremdsprachenunterricht

Leitung: Konrad Schröder (Augsburg)

Auf dem Podium soll der bildungs- und wirtschaftspolitische Rahmen für Deutsch als Fremdsprache abgesteckt werden. Im Gespräch werden die Befunde reflektiert.

- Wie sehen die Podiumsteilnehmer die Zusammenhänge?
- Welche über Regionen hinweggreifende Parameter können konstatiert werden, die für die Planung von Deutsch-Curricula bedeutsam sind?
- Welches Gewicht hat der Deutschbedarf in Handel und Industrie sowie im Studium?
- Welchen Platz nimmt Deutsch als Sprache von Spielarten der mitteleuropäischen Kultur ein?
- Welche Beziehungen gibt es zwischen Fremdsprachenlernbedürfnis und Deutschunterricht?

Podiumsgespräch 3

Thema: Das vereinte Deutschland aus der Sicht seiner Nachbarn:
ein neues Deutschlandbild ?

Leitung: Albert Raasch (Saarbrücken)

Das Podium versucht zu ergründen, ob und wie sich das Bild Deutschlands bei seinen Nachbarn nach der Vereinigung gewandelt hat.

- Wird bei den Nachbarn die Vereinigung zwiespältig beurteilt?
- Überwiegen bei der Beurteilung des historischen Ereignisses Emotionen oder rationale Analysen?
- Wirkt sich die veränderte europäische Situation auf die Kontakte der Nachbarn zu Deutschland (und umgekehrt) aus?

Podiumsgespräch 4

Thema: Interkulturelle Kommunikation und multikulturelle

Gesellschaft in den deutschsprachigen Ländern

Leitung: Gabriele Pommerin-Götze (Erlangen-Nürnberg)

In den letzten Jahrzehnten hat die Migration - auch in Europa - in einem ungeheuren Ausmaß zugenommen; und es ist abzusehen, daß sich die Wanderbewegungen aus armen Ländern in reiche Staaten in Zukunft weltweit noch verstärken werden. Im Mittelpunkt der Podiumsdiskussion sollen folgende drei Bereiche stehen:

- Wie ist die multikulturelle Situation in den deutschsprachigen Ländern unter Berücksichtigung der Erfahrungen im Ausland einzuschätzen?
- Welche bildungspolitischen Maßnahmen müßten auf verschiedenen Ebenen und in verschiedenen Lebensbereichen zur Verbesserung der interkulturellen Kommunikation eingeleitet werden?
- Was kann dazu in der Germanistik- und Deutschlehrerausbildung getan werden?

HINWEISE

Anmeldung zur Tagungsteilnahme

Bitte melden Sie sich bis spätestens **30.04.1993** mit Hilfe des Anmeldeformulars beim Tagungssekretariat an und überweisen Sie die Tagungsgebühr, die Anzahlung zur Zimmerreservierung und die Gebühren für die von Ihnen gewünschten Ausflüge.

Tagungsgebühren¹⁾

Zahlungseingang in Leipzig bis 30. April 1993:	DM 120,00	Studenten 60,00
Zahlungseingang in Leipzig ab 1. Mai 1993:	DM 150,00	75,00
Tageskarte:	DM 30,00	15,00

Bankkonto

X. IDT Leipzig 1993, Dresdner Bank AG Leipzig
Bankleitzahl: 860 801 00, Konto: 1104 305 00

Tagungssekretariat

- vor der Tagung (bis Sonntag, 1. August 1993, 13.00 Uhr) und
nach der Tagung (ab Montag, 9. August 1993, 9.00 Uhr)
X. IDT Leipzig 1993, Herder-Institut der Universität Leipzig
Lumumbastr. 2-4, D O-7022 Leipzig, Tel.: Int. 341/5632257 - Fax: Int. 341/592435
- während der Tagung (ab Sonntag, 1. August 1993, 14.00 Uhr)
X. IDT Leipzig 1993, Hörsaalkomplex Universität Leipzig,
Universitätsstraße, D O-7010 Leipzig, Tel. [Zentrale]: Int. 341/7190 - Fax: Int. 341/592435

Anmeldung

- am Sonntag, 1. August 1993:
von 14.00 bis 19.00 Uhr im Hörsaalkomplex der Universität Leipzig
[Falls sich Ihre Ankunft in Leipzig verzögert, wenden Sie sich bitte an unseren
Dispatcher im Foyer des Hauptgebäudes der Universität Leipzig, Augustusplatz 9-11,
D O-7010 Leipzig, Funktelefon 0161 3315264.]
- am Montag, 2. August 1993: ab 8.00 im Hörsaalkomplex der Universität Leipzig

Versicherungen

Unfall-, Haftpflicht- und Krankenversicherungen schließen Sie bitte in Ihrem Heimatland ab.
Die Konferenz übernimmt dafür keinen Versicherungsschutz.

Stipendien

Der Vorstand des Internationalen Deutschlehrerverbandes sowie das Vorbereitungskomitee vergeben in begrenztem Umfang Aufenthaltsstipendien. Schriftliche Bewerbungen richten Sie bitte an Ihre nationalen Mitgliedsverbände im IDV.

---

¹⁾ Bitte wenden Sie sich an das Tagungssekretariat, sofern sich Probleme mit der Konvertierbarkeit der Währung, mit dem Überweisungsprozeß oder Schwierigkeiten anderer Art ergeben.

UNTERBRINGUNG

Das Tagungssekretariat hat für die Teilnehmer der Tagung Zimmer in Hotels verschiedener Kategorien sowie Privatquartiere reserviert und bemüht sich, Zimmer in Studentenheimen zu binden. Wegen der noch schwierigen Zimmersituation in Leipzig sind auch Hotels der Mittelklasse sehr teuer. Es stehen aber genügend Privatquartiere zur Verfügung. Bitte treffen Sie Ihre Auswahl anhand der folgenden Übersicht der Zimmerpreise¹⁾:

Kategorie	Hotel		Privatzimmer		Studentenwohnheim
	Einbettzimmer	Zweibettzimmer	Einbettzimmer	Zweibettzimmer	Zweibettzimmer
A	über 200,- DM	über 300,- DM	60,- DM	80,- DM	
B	bis 200,- DM	bis 300,- DM	50,- DM	70,- DM	
C	bis 100,- DM	bis 150,- DM	40,- DM	60,- DM	
D					25,- DM pro Person

(Alle Angaben basieren auf Daten vom 30.09.1992; die Preise beziehen sich auf eine Nacht inklusive Frühstück [Ausnahme: Studentenwohnheim].)

Bei Hotelreservierung bitten wir um eine einmalige Anzahlung von 250,- DM pro Person, bei Reservierung von Privatzimmern von 75,- DM pro Person¹⁾:

- a) auf unser Konto: X. IDT Leipzig 1993, Dresdner Bank AG Leipzig,
Bankleitzahl: 860 801 00, Konto-Nr.: 1104 305 00
mit dem Vermerk "spesenfrei für den Empfänger"
  - b) mittels eines Schecks, den Sie bitte der Anmeldung beilegen.
- Die Anzahlungen für die Zimmerreservierung erhalten Sie bei Ihrer Anmeldung zur Tagung in Leipzig zurück, abzüglich einer einmaligen Vermittlungsgebühr in Höhe von 5,- DM.

Die Zuordnung der Zimmer erfolgt nach Zahlungseingang in der Reihenfolge der Anmeldung. Kann die Unterkunft infolge zu großer Nachfrage nicht in der gewünschten Kategorie vermittelt werden, so bemüht sich das Tagungssekretariat um eine Reservierung in einer anderen Kategorie. Insgesamt stehen mehr Zweibett- als Einbettzimmer zur Verfügung. Falls Einbettzimmer ausgebucht sind, vermitteln wir Ihnen Zweibettzimmer zur Einzelnutzung. Falls Sie das Zimmer mit einer anderen Personen teilen würden, so vermerken Sie es bitte entsprechend auf dem Anmeldeformular.

Bitte teilen Sie uns Ihren Wunsch rechtzeitig auf dem Anmeldeformular mit.
Anmeldeschluß für Reservierungen ist der **30. April 1993**.

Sie erhalten in jedem Fall von uns eine schriftliche Bestätigung über Ihre Anmeldung, Ihre Zimmerreservierung und die von Ihnen gewählten Ausflüge sowie eine Anzahlungsquittung. Die Anschrift Ihrer Unterkunft in Leipzig wird Ihnen dann ungefähr zwei Monate vor Konferenzbeginn direkt vom Fremdenverkehrsamt Leipzig mitgeteilt.

Stornobedingungen

Stornierungen müssen schriftlich erfolgen. Bei Stornierungen mit Posteingang in Leipzig nach dem **15. Juni 1993** wird die Anzahlung zur Deckung der Stornierungsgebühren vollständig einbehalten.

¹⁾ Bitte wenden Sie sich an das Tagungssekretariat, sofern sich Probleme mit der Konvertierbarkeit der Währung, mit dem Überweisungsprozeß oder Schwierigkeiten anderer Art ergeben.

AUSFLÜGE

Alle Ausflüge sind für Donnerstag, den 5. August 1993, geplant.

Wir bitten Sie, die Ausflüge gleichzeitig mit der Tagungsanmeldung zu buchen.

Die Ausflüge finden nur bei einer Mindestbeteiligung von 25 Personen statt. Die Kosten für Reisebegleitung und Eintrittskarten sind in den Preisen enthalten.

Nr. 1: Stadtgang

Spaziergang durch die Innenstadt: Nikolai- und Thomaskirche, Altes Rathaus, Auerbachs Keller, Kaffeebaum, Moritzbastei.

Kleiner Spaziergang, 10.00 - ca. 11.30 Uhr, Preis: 5,- DM

Nr. 2: Stadtrundfahrt mit Stadtgang

Fahrt durch das Zentrum Leipzigs: Marktplatz, Gohliser Schlößchen, Schillerhäuschen, Reichsgericht, Deutsche Bücherei, Völkerschlachtdenkmal. Spaziergang durch die Innenstadt: Nikolai- und Thomaskirche, Altes Rathaus, Auerbachs Keller, Kaffeebaum, Moritzbastei.

Halbtagsausflug mit dem Bus, 10.00 - ca. 13.30 Uhr, Preis: 25,- DM

Nr. 3: Naumburg

Besichtigung des Doms zu Naumburg und des historischen Stadtcores und Spaziergang an der Saale.

Halbtagsausflug mit dem Bus, 9.00 - ca. 14.00 Uhr, Preis: 35,- DM

Nr. 4: Bad Lauchstädt - Merseburg

Besichtigung der historischen Kuranlagen und des Goethe-Theaters Bad Lauchstädt. Spaziergang durch den Park. Rückfahrt über Merseburg mit Besuch des Doms.

Halbtagsausflug mit dem Bus, 9.00 - ca. 14.00 Uhr, Preis: 30,- DM

Nr. 5: Weimar - Dornburger Schlösser

Zu den Klassikern der deutschen Literatur: Besuch des Goethe-Wohnhauses und Nationalmuseums und des Schiller-Museums. Spaziergang durch die historische Altstadt. Die Dornburger Schlösser.

Ganztagsausflug mit dem Bus, 9.00 - ca. 19.00 Uhr, Preis: 70,- DM

Nr. 6: Dresden

Die alte Residenzstadt und neue sächsische Hauptstadt: Gemäldegalerie im Zwinger, Brühlsche Terrasse, Grünes Gewölbe, Schloß. Ein Abstecher zum Schloß Pillnitz. Rückfahrt über Radebeul und Meißen.

Ganztagsausflug mit dem Bus, 9.00 - ca. 19.00 Uhr, Preis: 65,- DM

Nr. 7: Berlin

Die alte und neue Hauptstadt Deutschlands: Treptow, Kreuzberg, Berlin-Mitte, Museums-Insel, Unter den Linden, Brandenburger Tor, Reichstag, Neue Philharmonie, Gedächtniskirche, Kurfürstendamm, Schloß Charlottenburg.

Ganztagsausflug mit dem Bus, 9.00 - ca. 20.00 Uhr, Preis: 95,- DM

Nr. 8: Wittenberg - Wörlitzer Park

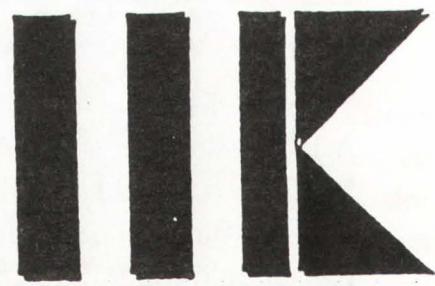
Die Luther-Stadt - Wiege der deutschen Reformation: Besuch der Luther-Halle, des Melanchthon-Hauses, der Stadtkirche mit dem Cranach-Altar und der Schloßkirche. Fahrt zum Landschaftspark Wörlitz: Spaziergang und Kahnfahrt.

Ganztagsausflug mit dem Bus, 9.00 - ca. 19.00 Uhr, Preis: 50,- DM

Institut für Interkulturelle Kommunikation e.V.

Musäusring 24 b
D/O 6902 JENA
Telefon/Fax:
(..493641) 34809

Am Lohwasen 1 a
D-8802 Burgoberbach
Telefon/Fax:
(..499805) 7704

Institut für Interkulturelle Kommunikation

DEUTSCH LERNEN IN THÜRINGEN UND BAYERN

WEITERBILDUNGSKURSE

für ausländische Germanisten und fortgeschrittene Deutschlerner

Unsere Angebote:

- * Deutsche Gegenwartssprache und ihre Didaktik
- * Rhetorik/Kommunikation/Gesprächstechniken
- * Deutsche Literatur
- * Wirtschaftsdeutsch
- * Prinzipien der sozialen Marktwirtschaft in der Bundesrepublik Deutschland
- * Landeskunde mit Exkursionen

das INSTITUT

Das Institut für Interkulturelle Kommunikation e.V. verfolgt den Zweck, die internationale, wissenschaftliche, kulturelle und wirtschaftliche Zusammenarbeit zwischen Sprachlehrern, Sprachlernern, Studierenden, Wissenschaftlern und weiteren interessierten Personen aus dem europäischen und außereuropäischen Raum zu fördern.

Das Institut kooperiert bei der Gestaltung seiner Kurse mit zwei renommierten Bildungseinrichtungen aus Baden-Württemberg/Thüringen und Bayern: der BBG Berufsbildungsgesellschaft mbH (mit Schulen in Jena, Gera, Zella-Mehlis, Saalfeld, Berlin, Göppingen, Kirchheim u. Teck u.a.) sowie der AFI Private Akademie für Informatik GmbH (mit Schulen u.a. in Ansbach, Dinkelsbühl, Rothenburg o.d.T., Leipzig, Delitzsch).

Beide Institutionen bieten eine breite Palette von Lang- und Kurzzeitkursen in der kaufmännischen und gewerblichen Aus- und Weiterbildung und speziell im EDV-Bereich sowie Sprachkurse für Teilnehmer aus Deutschland und dem Ausland an.

die STUDIENORTE

JENA/WEIMAR (Thüringen),

nur 25 km voneinander entfernt, werden oft als Doppelstadt bezeichnet: Jena - die Stadt der Wissenschaft, Weimar - die Stadt der Kunst. In Jena und Weimar findet man allerorts die Spuren großer Dichter (Goethe, Schiller, Herder, Wieland, Brüder Schlegel), Philosophen (Fichte, Hegel, Nietzsche), Sprachwissenschaftler (Schleicher, Delbrück), Musiker (Bach, Liszt, Reger), Maler (Cranach, Feininger) und Naturwissenschaftler (Zeiß, Abbe, Haeckel, Doeberleiner).

ANSBACH (Bayern),

architektonisch reizvolle Regierungshauptstadt von Mittelfranken mit über 1200 Jahren wechselvoller Geschichte, an der Burgenstraße unweit von Nürnberg und Rothenburg ob der Tauber gelegen, wird auch Stadt des fränkischen Rokoko (sehenswertes Markgrafenschloß mit 27 Prunkräumen und wertvoller Fayence- und Porzellansammlung) und Musikstadt (Internationale Bachwoche) genannt.

WEITERBILDUNGSKURSE
für Germanisten und fortgeschrittene Deutschlerner

KURSZIELE	Die Weiterbildungskurse sind einerseits für die Bedürfnisse angehender oder praktizierender Deutschlehrer und Germanisten, andererseits für fortgeschrittene Deutschlerner aus anderen Berufsbereichen und Studenten der Germanistik konzipiert, die sich im Gebrauch der deutschen Gegenwartssprache vervollkommen, sich aktuell auf ihrem Fachgebiet informieren und einen Eindruck von der gesellschaftlichen, kulturellen und wirtschaftlichen Situation in den neuen Bundesländern einerseits und den alten andererseits gewinnen wollen.
SPRACHPROGRAMM	Das Sprachprogramm von ca. 20 Wochenstunden verfolgt das Ziel, vorhandenes Wissen und Können auf den Gebieten der Lexik und Grammatik in den Bereichen Hören, Sprechen, Lesen und Schreiben zu festigen und zu erweitern.
WORKSHOPS/ VORTRÄGE	<ul style="list-style-type: none"> - Deutsche Gegenwartssprache - Deutsche Literatur - Landeskunde - Rhetorik/Kommunikation/Gesprächstechniken - Wirtschaftsdeutsch - Prinzipien der sozialen Marktwirtschaft - Phonetik - Didaktik Deutsch als Mutter-, Fremd- und Zweitsprache (mit Hospitationen) - Einsatz von Video- und Computersoftware
RAHMENPROGRAMM	Kulturelle Veranstaltung und Exkursionen in kulturelle/wirtschaftliche Zentren von Thüringen (Weimar, Erfurt) und Bayern (Nürnberg, Rothenburg) [fakultativ: BERLIN - mit Aufpreis]
DOZENTEN/ LEKTOREN	Der Unterricht wird ausschließlich von Hochschullehrern bzw. Lektoren mit langjähriger Lehrerfahrung im In- und Ausland erteilt.
ZERTIFIKAT	Die erfolgreiche Teilnahme am Kurs wird durch ein Zertifikat des Instituts für Interkulturelle Kommunikation bestätigt.
KURSDAUER	<p>Die Kurse (Mindestdauer: zwei Wochen) beginnen in Jena und enden in Ansbach (Bustransfer).</p> <p>Termine müssen rechtzeitig mit der Kursleitung vereinbart werden.</p> <p>Folgende Kurse sind bereits terminlich fixiert:</p> <ul style="list-style-type: none"> * IIK-Kurs für Deutschlehrer/Germanistikstudenten/fortgeschrittene Deutschlerner: 08. - 31.08. 1993 * IIK-Sprachintensivkurs für Studenten und Deutschlerner unterschiedlicher Sprachstufen: 22.08. - 14.09 1993
UNTERKUNFT	Die Unterkunft erfolgt in Zwei - oder Dreibettzimmern, die Kosten betragen ca. 25 DM pro Nacht. Private Einzelzimmer stehen begrenzt zur Verfügung. Genauere Informationen erhalten Sie nach Eingang Ihrer Anmeldung.

KURSGEBÜHREN

Die Kursgebühr für alle wissenschaftlichen Veranstaltungen sowie für vier ganztägige Exkursionen (ohne Eintrittsgelder) und den Bustransfer beträgt:

Kursdauer	14 Tage	490 DM
"	20 Tage	590 DM
"	24 Tage	640 DM

Die Anmeldegebühr in Höhe von 140 DM ist Bestandteil der Kursgebühr und ist bis 6 Wochen vor Kursbeginn zu zahlen. Sie verfällt bei Rücktritt drei Wochen vor Kursbeginn.

Wir bitten um Überweisung der Anmeldegebühr von 140 DM auf folgendes Konto des Instituts für Interkulturelle Kommunikation e.V.:

Dresdner Bank in Jena
Konto-Nr.: 03 492 874 00
Bankleitzahl: 820 800 00

Den Restbetrag der Kursgebühr bezahlen sie bitte zu Kursbeginn.

VERSICHERUNG

Versicherung bei Krankheit, Unfall, Diebstahl etc. ist Sache der Kursteilnehmer. Für Teilnehmer aus EG-Ländern ist die eigene Versicherung auch in der Bundesrepublik Deutschland gültig. Bitte besorgen sie sich von Ihrer Versicherung ein Europaformular.

KONTAKTADRESSE

Die Korrespondenz senden Sie bitte an:
Institut für Interkulturelle Kommunikation e.V.
Musäusring 24 b, D/O 6902 JENA

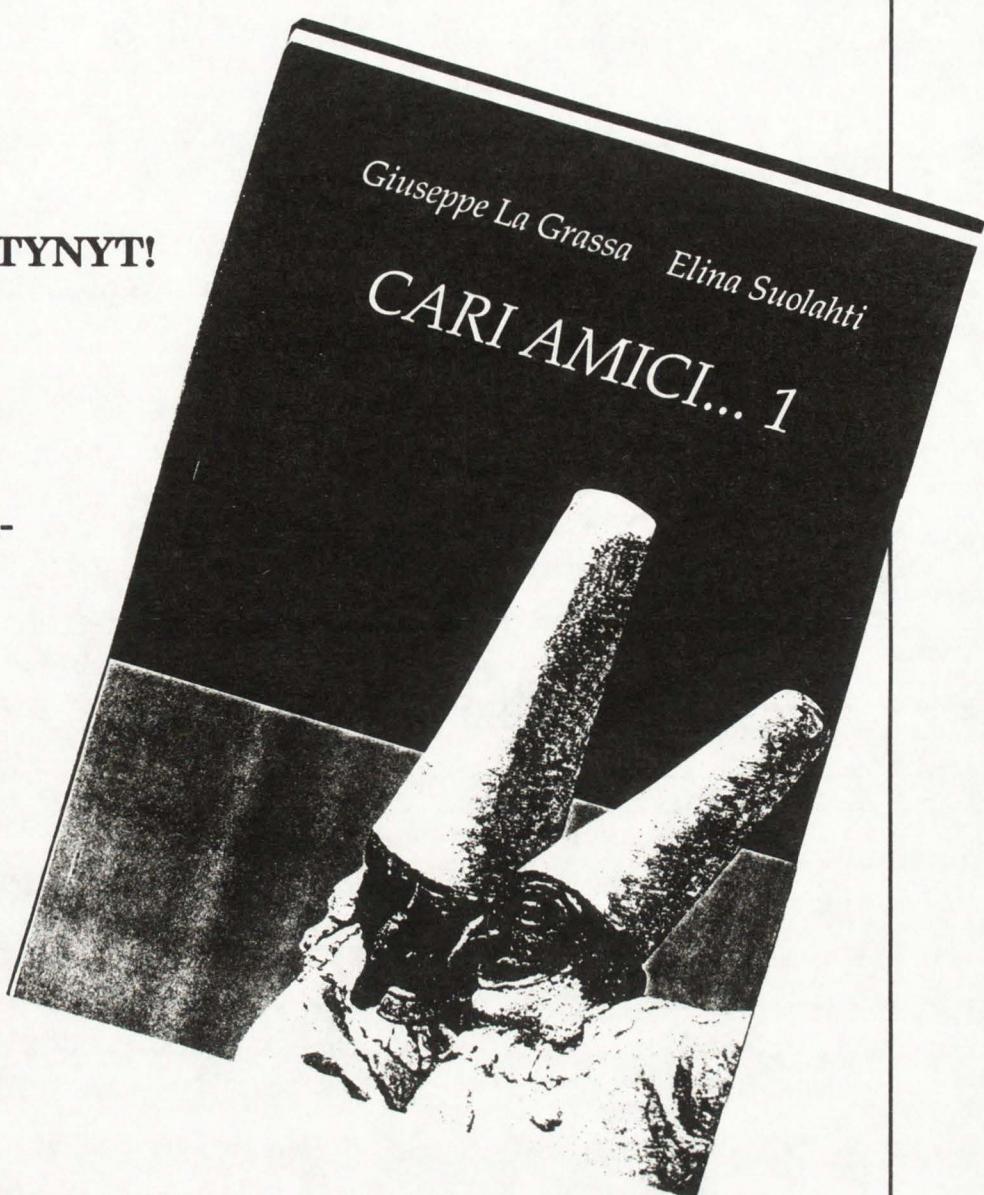
Telefonische Rückfragen und Fax auch über:

Burgoberbach/Ansbach Jena	(..499805) 7704 [Prof. Wazel] (..493641) 34809 [Dr. Heyer]
------------------------------	---

CARI AMICI,
VIHDOINKIN ILMESTYNYT!

Uutta verta kentälle, eli **Giu-seppe La Grassa ja Elina Suolahti** tekivät kaikkien italian aikuisopiskelijoiden iloksi uuden italian alkeiskurssin, Cari Amici... 1.

**Kirjan koko B5,
 279 s., 120 mk**

Cari amici... 1 on nopeasti etenevä **italian alkeisoppikirja aikuisopetuksen tarpeisiin**. Kirja sisältää laajan perussanaston. Lukukappaleet ja lukuisat dialogiharjoitukset esittelevät italialaiseen elämään kuuluvia käytännön tilanteita, joihin mm. matkailijat ilman muuta joutuvat. Kertovat tekstit kirjan loppupuolella toimivat myös tekstinymärtämisharjoituksina.

Kieliohin selitykset harjoituksineen kattavat kielen keskeiset rakenteet. Oppikirjan alussa on ääntämisoheita sekä pieni johdatus italian kielen vaiheisiin. Kirjassa on myös ruotsinkielinen sanasto.

Kirja saa suoraan kustantajalta tai kirjakaupoista.
 Oy Finn Lectura Ab, Rautatieläisenkatu 6, 00520 Helsinki,

UUTUUS!

TALOUS JA KIELI 1

Seminaari 24.-25.4.1992 Helsingin kauppakorkeakoulussa

Toim. Pirkko Nuolijärvi ja Liisa Tiittula

Hyvä, paha raha

Tuovi Allén, Visa Heinonen ja Mika Pantzar: Sukupuolinen työnjako talouspoliittisessa keskustelussa - isä tuo rahat kotiin ja äiti tuhlaa ne

Matti K. Suojanen: Rahasta puhumisen vaikeus

Mauri Laukkanen: Liikkeenjohdon kognitiiviset kartat. Käyttö ja tuottaminen luonnollisesta kielestä

Teksti ja teksti

Kirsti Honkavaara, Marja-Liisa Kuronen, Sirkka-Liisa Ojanen ja Outi Steuer:

Kulttuurit kohtaavat kirjoitusviestinnän opetuksessa

Hilkka Yli-Jokipii: Politeness Is Not Power: A View from Intercompany Business Writing

Sari Luoma: Kaupallista kirjoitusviestintää englanniksi ja ruotsiksi. Kuka? Mitä? Miten?

Mirjaliisa Lampi: Rhetorical Strategies in "Chairman's Statement" Sections in the Annual Reports of Finnish and British Companies. Report on a Pilot Study

Marjaleena Sarvikivi: Textstrategier i reklamtexter i företagsstrategiskt perspektiv

Neuvottelun monet kasvot

Helena Kangasharju: Neuvottelu - arkikeskustelua vai suunnitelmallista strategista toimintaa?

Paula Kalaja: Towards Successful Negotiations in Service Encounters

Maija Tammelin: Miten kansainvälinen tietokonevälitteinen neuvottelusimulaatio toimii kauppakorkeakoulun vieraan kielen opetuksessa?

Oma ja vieras

Tim Rawlins: Consistency in Business Communications

Aira Davidsson: Kansainväisen kaupan henkilöstön kommunikointitaitoon liittyviä huomioita

Liisa Tiittula: Stereotypiat kansainvälisissä liikesuhteissa

Ewald Reuter: "Klein, aber fein." Stereotypen in einer deutsch-finnischen Messeveranstaltung

Pirkko Nuolijärvi: Markkinointimixistä valuuttafactoringiin. Taloussanaston kehitystendenssejä

Julkaisua myy KY-kirjakauppa, Runebergink. 14-16, 00100 Helsinki.

Hinta 70 mk.

FAGSPROGSFORSKNINGEN I NORDEN

LSP

NETVÆRK

Du indbydes herved til at blive medlem af ovenstående netværk. For 3 år siden etablerede vi netværket **Fagsprogsforskningen i Danmark, LSP netværk**, og vi vil nu gerne udvide netværket til interessererde fagsprogskolleger i de nordiske lande.

Som medlem vil du vederlagsfrit modtage nyhedsbrevet **FAGSPROGSFORSKNINGEN I NORDEN** 2 gang årligt. Nyhedsbrevet, der udgives af Handelshøjskolen i Århus, har til formål af styrke fagsprogsforskningen og formidle kontakt mellem vore medlemmer. Det indeholder kortere artikler, debatindlag, boganmeldelser, referater fra konferencer, information om kommende konferencer m.m. Du opfordres også til at sende bidrag til nyhedsbrevet. Deadline for næste nr. er 10. februar 1993.

Bag indbydelsen står en gruppe forskere fra de 5 nordiske lande, der med forventet støtte fra NorFA (Nordisk Forskerutdanningsakademi) vil indbyde til workshops og symposier, samt deltagelse i planlægning og koordination af Ph.D.-kurser.

Tilmelding kan foretages på nedenstående blanket.

Velkommen i

FAGSPROGSFORSKNINGEN I NORDEN LSP-netværk

Jeg ønsker at tilmelde mig netværket

Fagsprogsforskningen i Norden

Jeg fremsender beskrivelse af mine inter-
esseområder og igangværende projekter

Navn .....

Adresse .....

Tlf.nr. ....

Sendes til:

Docent Anna Trosborg, Engelsk Institut, Handelshøjskolen i Århus,

VÄITÖKSIÄ

Kulttuurienvälisiä eroja tieteellisessä tekstissä

Birminghamin yliopistossa tarkastettiin 6.11.1992 FK Anna Maurasen väitöskirja "Cultural Differences in Academic Rhetoric. A Textlinguistic Study". Tarkastajina olivat akateemikko Nils Erik Enkvist (Åbo Akademi) ja professori John Sinclair (Birmingham).

Tutkimus käsittelee tekstitason retorisia eroja suomalaisten ja angloamerikkalaisten tutkijoiden tieteellisissä artikkeleissa. Kirjoittamistyylin eroavaisuudet eivät johdu pelkästään kielen rakenteesta, vaan nimenomaan kulttuurieroista. Tämä käy ilmi tekstilingvistisestä analyysista neljän tekstimuuttujan valossa: tekstireferenssi (miten viittaukset keskeisiin asioihin etenevät tekstissä ja miten teksti viittaa itseensä), temaatinen kehittely (miten virkkeiden alku- ja loppuosat osat kytkeytyvät tekstiyhteyteensä), refleksiivisyys (miten teksti puhuu itsestään) ja tekstirakenteet (miten teksti jäsentyy suurempina kokonaisuksina). Analyysin kohteena oli suomalaisten ja angloamerikkalaisten tutkijoiden äidinkielellään kirjoittamia tieteellisiä artikkeleita pääasiassa lääketieteen ja taloustieteen aloilta, ja lisäksi suomalaisten tutkijoiden englanniksi kirjoittamia artikkeleita.

Vaikka tieteellisen tutkimuksen ja tieteellisten raportointitapojen ajatellaan tavallisesti olevan yleismaailmallisia ja siten kulttuurisesti neutraaleja, eivät universaaliset ihanteet ja periaatteet täysin peitä kirjoittajien taustan vaikutusta tekstiin. Kirjoittamisen perinne muodostuu osana kansallista kulttuuria ja ajattelutapaa. Kirjoittamiseen liittyvät mieltymykset ja arvostukset omaksutaan kirjoitustaidon myötä, ja ne näyttävät olevan melko pysyviä. Tähän viittaa se, että retoriset piirteet suomalaisten kirjoittamissa teksteissä ilmenivät varsin samanlaisina riippumatta siitä kirjoittivatko he suomeksi vai englanniksi. Pysyvyyteen viittaa niinkään se, että tutkittujen tekstien kirjoittajat olivat varsin kokeneita ja urallaan pitkälle edenneitä tutkijoita, jotka työssään jatkuvasti lukevat englanninkielistä tekstejä. Kulttuurivaiketus ei siis itsestään suodatu luetusta tekstillä kirjoitettuun.

Yksi kansallisten piirteiden säilyvyttä edistävä tekijä voi olla se, että tekstin rakentumista ja etenemistä ylläpitävät mekanismit jäävät kirjoittajalta yleensä tiedostamatta. Kirjoittajalle teksti on usein ennen kaikkea sisältöä, ja muotoseikat lähinnä lauserakenteita ja sanavalintaa.

Kulttuurisidonnaiset odotukset siitä, millainen on hyvä teksti, vaikuttavat tekstin uskottavuuteen. Teksti, joka etenee ja rakentuu oudosti vaikka onkin lause- ja sanatasolla korrekti, ei tavallisesta lukijasta vaikuta niinkään kielellisesti kömpelöltä vaan pikemminkin epäselvältä tai epäjohdonmukaiselta. Tällainen vaikutelma voi kulttuurien välisessä tieteellisessä kommunikatiossa olla haitallisempi kuin vierasperäisiltä tuntuvat kielioppivirheet.

Tekstilingvistisen analyysin avulla voidaan kuvata ja selittää sellaisia retorisia mekanismeja, jotka synnyttävät uskottavuuden vaikutelmaa. Eri kulttuurien tekstipiirteiden kautta myös kulttuurien välisen viestinnän ongelmia voidaan kartoittaa ja helpottaa.

Suomalaisten tutkijoiden tekstit eivät ole yhtä eksplisiittisesti jäsennettyjä ja rakennettuja kuin angloamerikkalaiset. Suomalaisille on myös ominaista loppupainotteinen argumentointi. Suomalaiset kirjoittajat tyypillisesti selittävät omaa tekstiään varsin vähän, eli he käyttävät hyvin niukalti ns. refleksiivistä tekstiä, "tekstiä tekstistä". Aiheen käsittely alkaa yleensä jokseenkin etäältä, ja asian taustoja, päätelmien perusteita ja muiden tutkimuksia käsitellään pitkään ennen kuin saavutaan asian ytimeen ja omiin päätelmiin. Angloamerikkalaiset kirjoittajat sitä vastoin käyttävät runsaammin refleksiivistä tekstiä. He selittävät mielellään lukijalle mitä he aikovat käsitellä ja millä tavoin, ja tämän tästä muistuttavat lukijaa myös tekstin edetessä siitä, missä ollaan ja mitä nyt seuraa. He rakentavat tavallisesti tekstinsä alkupainotteisesti: esittävät pääväittämän jo varhaisessa vaiheessa, ja toistavat sen tekstin kuluessa. Angloamerikkalaiset antavat vaikutelman määritteisestä kirjoittajasta, joka ennakoii lukijan reaktiot ja ohja häntä kirjoittajan tarkoittamaan suuntaan. Angloamerikkalainen kirjoittaja pyrkii tekemään tekstin lukijalle helpoksi. Suomalainen taas vaatii lukijaltaan paljon: tämän on pidettävä mielessä relevantti tausta-aines, maltettava odottaa asian ydintä, ja osattava lukea rivien välistä. Vastuu viestinnän onnistumisesta jää lukijalle, kun taas angloamerikkalaisessa tyylissä päävastuu kantaa kirjoittaja.

Näin erilainen lukijan kohtelu saattaa perustua kulttuurissa vallitseviin erilaisiin käsityksiin siitä, minkä katsotaan olevan kohteliasta ja sopivaa kirjoittajan ja lukijan välisessä suhteessa. Suomalainen kirjoittaja tunnioittaa lukijansa tietäväisyyttä ja älykkyyttä, eikä halua sanoa sellaista, minkä lukija muutenkin ymmärtää. Angloamerikkalainen taas tunnioittaa lukijansa aikaa ja vaivaa, eikä vaadi niitä tuhlatavaksi oman tekstiinsä enempää kuin on välttämätöntä uskottavuuden aikansaamiseksi.

Tutkimus on tehty pääasiassa Helsingin ja Birminghamin yliopistoissa. Nykyään Anna Mauranen toimii tutkijana Korkeakoulujen kielikeskuksessa Jyväskylän yliopistossa.

Korkeakoulujen kielikeskus ottaa vastaan tietoja väitöksistä ja julkaisee ne Kielikeskustelua-lehdessä.

ENGLISH SUMMARY

Anu Halvari has interviewed Nils Erik Enkvist, the 'grand old man' of Finnish applied linguistics. Enkvist recalls the beginnings of applied linguistics research in Finland, and discusses the history of AFinLA, the Finnish Association of Applied Linguistics. He acknowledges the significant role of language centres in Finnish universities, but, at the same time, reminds languages centres of the importance of teaching communicative skills to Finnish academics.

Anu Halvari and Hannele Dufva introduce the Finnish Association of Applied Linguistics (AFinLA), giving a short survey of its history and present activities. Please remember that one of the advantages of being a member of AFinLA is that the membership fee of 100 FM covers the subscription for the Language Centre News!

Marja Pohjola and Gottfried Effe report on a seminar on Language teaching and economics for teachers of German. The symposium *Wirtschaft - Export - Marketing auf Deutsch* was arranged by Goethe-Institut and the Swedish School of Economics, Helsinki. Two guest speakers were invited. Professor Pfeiffer (Reutlingen, Germany) talked about the strategies of international trade from the point of view of export marketing and Gerd Nicolas (Goethe-Institut, Paris) read a paper on different types of activities to be used in the teaching of German for economists. Both held workshops on their subjects.

ALUSTAVA ILMOITTAUTUMINEN

Ilmoittaudun Turussa 7.—8.5.1993 pidettäville kielitteen päiville

---

NIMI

OSOITE

PUHELIN/SÄHKÖPOSTIOSOITE

Osallistun ilman esitelmää _____

Haluan pitää esitelmän aiheesta:

Ilmoituslomake pyydetään lähetämään
osoitteeseen:

KIELITIEEN PÄIVÄT 1993
Turun yliopisto
Fonetikka
Henrikinkatu 2
20500 TURKU

Institut für deutsche Sprache
- Jahrestagung 1993 -
R 5, 6-13
Postfach 10 16 21

D - 6800 Mannheim 1

A N M E L D U N G

An der Jahrestagung 1993 "Die Ordnung der Wörter - kognitive und lexikalische Strukturen" vom 16. bis 18. März 1993 im Stadthaus N 1, Bürgersaal (Mannheim, Paradeplatz)

nehme ich teil

nehme ich nicht teil

Name, Vorname: .....
(bitte in Druckbuchstaben)

.....

(Unterschrift)

Titel: .....

Privatadresse:

Dienstadresse:

Telefon: _____

Telefon: _____

Tagungsgebühr: DM 30,-

ANMELDUNG ZUR TAGUNG

Anmeldeschluß: 30. April 1993

X. Internationale Deutschlehrertagung Leipzig 1993
 Herder-Institut der Universität Leipzig
 Lumumbastr. 2-4
 D O-7022 Leipzig / Deutschland

Bitte mit Schreibmaschine oder in Blockbuchstaben ausfüllen und Entscheidungen deutlich kennzeichnen.

Titel:

Familienname:

Vorname:

weiblich [ ] männlich [ ]

Straße:

Postleitzahl und Ort:

Land:

Telefon: Telefax:

Schule / Universität / Institut / Einrichtung:

Ich interessiere mich besonders für:

Sektion: .....

Podiumsgespräch: .....

Ich habe einen Beitrag angemeldet: ja [ ] nein [ ]

Studenten

Tagungsgebühr: bis 30. April 1993: 120,- DM [ ] 60,- DM [ ]
 ab 1. Mai 1993: 150,- DM [ ] 75,- DM [ ]

Betrag: DM _____

48 ZIMMERRESERVIERUNG

Kategorie: A [ ]	B [ ]	C [ ]	D [ ]
Hotel [ ]	Privatzimmer [ ]		
Einbettzimmer [ ]	Zweibettzimmer [ ]		
Ich möchte mein Zimmer teilen mit:			
a) Name: Adresse:	[ ]		
b) einer mir nicht bekannten Person	[ ]		
Falls die gewünschte Kategorie nicht mehr verfügbar ist, bin ich mit einer anderen einverstanden.			
Falls die Hotels ausgebucht sind, bitte ich um Vermittlung eines Privatzimmers.			
Anreisedatum:	Abreisedatum:		
Anzahlung pro Person: 250,- DM [ ]	75,- DM [ ]	Summe: DM _____	

AUSFLÜGE

Nr. 1: Stadtgang Preis pro Person: 5,- DM	[ ] Person(en)	
Nr. 2: Stadtrundfahrt mit Stadtgang Preis pro Person: 25,- DM	[ ] Person(en)	
Nr. 3: Naumburg Preis pro Person: 35,- DM	[ ] Person(en)	
Nr. 4: Bad Lauchstädt - Merseburg Preis pro Person: 30,- DM	[ ] Person(en)	
Nr. 5: Weimar - Dornburger Schlösser Preis pro Person: 70,- DM	[ ] Person(en)	
Nr. 6: Dresden Preis pro Person: 65,- DM	[ ] Person(en)	
Nr. 7: Berlin Preis pro Person: 95,- DM	[ ] Person(en)	
Nr. 8: Wittenberg - Wörlitzer Park Preis pro Person: 50,- DM	[ ] Person(en)	Summe: DM _____

Gesamtbetrag (aus Tagungsgebühr, Vorkasse für Zimmerreservierung und Ausflüge) DM _____

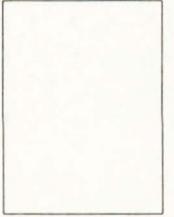
ZAHLUNGSMODALITÄTEN

Überweisungsauftrag über insgesamt _____ DM am _____ ausgelöst ¹⁾ [ ]
Begleitscheck über insgesamt _____ DM anbei [ ]
davon: _____ DM Teilnehmergebühr; _____ DM Zimmerreservierung; _____ DM Ausflüge

Ort, Datum:

Unterschrift:

¹⁾ Bitte Kopie beilegen.

Tilaan Kielikeskustelua-lehden
vuodeksi 1993

Nimi: _____

_____

Osoite: _____

_____

Jyväskylän yliopisto

Korkeakoulujen kielikeskus

PL 35

40351 JYVÄSKYLÄ

2

Jyväskylän yliopisto
Korkeakoulujen kielikeskus
PL 35
40351 JYVÄSKYLÄ

ISSN 1236-1771
Pica-Paino Oy
1993